

WAAROM IK

Martin Kruiniger

Inhoud

Voorwoord.....	3
Proloog.....	5
1. Slootwater	10
2. Onder de Weg.....	14
3. de Ring Sluit	18
4. het Schuurtje	22
5. Stemmen in het Stro.....	26
6. Door de Velden van Vuur	30
7. de Adem van het Bos.....	35
8. het Schuilhuis in de Diepte	40
9. Onder het Brekende Hout	45
10. Door de Stilte van het Oude Woud	50
11. het Jagershuis Aan de Rand van het Licht	54
12. Wanneer de Waarheid Binnenstapt	59
13. het Pad Langs de Rivier.....	63
14. de Molen zonder Naam	67
15. de Rotsen Onder de Riviermist.....	71
16. het Pad dat Niemand Kiest	75
17. de Richel Waar de Wereld Ophoudt.....	80
18. Tussen Water en Lucht	85
Epiloog	89

Voorwoord

Dit verhaal gaat over een jongen die nooit gevraagd heeft om een rol in de oorlog. Hij was geen soldaat, geen verzetsstrijder, geen held in de betekenis die boeken en films vaak gebruiken. Hij was een boerenzoon van negentien, geboren tussen de sloten en de houtwallen van het oosten van het land, iemand die gewend was aan modder op zijn handen, koeien die aandacht vroegen en dagen die begonnen en eindigden met het ritme van een boerderij.

Zijn wereld was klein en eerlijk.
Tot één enkele seconde alles veranderde.

Er bestaan momenten waarop een leven breekt, niet omdat iemand slechte bedoelingen had, maar omdat toeval en pech elkaar kruisen op precies het verkeerde moment. In dit verhaal gebeurt dat met Jochem. Zijn misstap is geen misstap van het hart, maar van het lot. En toch wordt hij vanaf dat moment gezien als iemand die moet vluchten, iemand die wordt opgejaagd, iemand die door de oorlog wordt uitgekozen zonder dat hij ooit iets heeft gekozen.

Ik heb dit verhaal geschreven als een doorlopende beweging, alsof de lezer in één lange ademtocht naast hem loopt, over het natte land, door de koude sloten, langs de donkere randen van het bos. Het is een verhaal dat niet stil wil staan omdat Jochem dat ook niet kan. Hij moet door. Hij moet overleven. Soms uit angst, soms uit schuld, soms omdat er geen andere weg meer is.

Maar dit boek is niet alleen een thriller. Het is ook een verhaal over gewone mensen in een ongewone tijd. Over burens die fluisteren. Over families die bang zijn. Over een streek die gedwongen wordt mee te bewegen met iets dat groter is dan henzelf. En over een jongen die langzaam ontdekt dat je soms een held wordt zonder dat je dat ooit wilde zijn.

Dit is niet alleen de vraag die Jochem zichzelf stelt.
Het is de vraag die door het hele land lijkt te klinken.

Waarom ik.

Ik nodig je uit om mee te lopen.

Om de koude grond te voelen.

Om de adem van de achtervolgers in je nek te horen.

Om te begrijpen hoe één jongen, in één dag, meer moet overleven dan sommige mensen in hun hele leven.

Welkom in zijn wereld.

Welkom in zijn vlucht.

Welkom in *Waarom ik*.

Proloog

Hij rende van zijn leven, het was niet zijn bedoeling.

De woorden bleven zich herhalen in zijn hoofd terwijl hij door het drassige gras stoomde, met een adem die niet meer in een normaal ritme wilde komen. Zijn benen deden pijn, zijn jas kleefde koud en zwaar tegen zijn huid en zijn keel brandde alsof hij rook had ingeademd. De lucht was vochtig en grijs, een deken van ochtendmist die zich als een dunne sluier over het land had gelegd. Toch voelde alles om hem heen scherp en hard, alsof de wereld elk detail wilde laten zien om hem eraan te herinneren dat hij niet mocht stoppen.

Hij durfde niet achterom te kijken. Hij wist dat hij het niet moest doen, omdat de angst dan een gezicht zou krijgen en hij bang was dat zijn lichaam bij die aanblik zou besluiten dat het genoeg was geweest. Maar hij hoorde hen. De stemmen. De schreeuwen. De commando's die door de mist sneden als messen. Soms ver weg, soms dichtbij dan hij had verwacht. Soms zo dichtbij dat hij dacht dat een hand zich elk moment in zijn kraag kon vastzetten.

Het natte gras sloeg tegen zijn benen en zijn klompen gleden bijna weg op een oneffenheid in de grond. Hij ving zichzelf op met beide handen, kwam weer overeind en rende door, zonder nog na te denken over richting of afstand. Alleen het instinct leek nog te werken, dat oergevoel dat elk mens bezit wanneer de wereld rondom hem instort. Rennen. Blijven ademen. Blijven leven.

Hij wist niet hoe lang hij al in beweging was. Misschien minuten. Misschien langer. Zijn gedachten waren zo door elkaar gehusseld dat hij zijn eigen tijdsbesef kwijt was. Hij probeerde terug te halen wat er net was gebeurd, maar zijn hoofd wilde er geen logische volgorde van maken. Het voelde alsof iemand hem van binnenuit had door elkaar geschud. Alsof alles wat hij dacht te weten in één klap zinloos was geworden.

Hij had nooit iets met oorlog willen maken. Hij had geen wapens aangeraakt, geen uniform gedragen, geen woorden van strijd in zijn

mond genomen. Hij was een boerenjongen. Een jongen die gewend was aan het geluid van koeien, het ritme van seizoenen en de geur van nat hooi. Iemand die liever met zijn handen in de aarde zat dan met angst in zijn borst. Maar nu voelde hij die angst overal. In zijn schouders. In zijn ademhaling. In het bonzen van zijn hart. In de koude die onder zijn huid kroop terwijl hij verder rende.

Opnieuw klonk er iets achter hem. Een scherpe stem die door de mist rolde. Hij verstond maar een paar woorden, maar het was genoeg om zijn adem opnieuw te breken. Woorden die hem omschreven. Woorden die hem aanwezen. Woorden die hem tot doelwit maakten. Hij wist niet waarom. Nog niet. Zijn hoofd wilde het nog niet toelaten. Misschien omdat het te groot was om te bevatten. Misschien omdat het te snel was gegaan.

Hij voelde de neiging om te schreeuwen, alsof dat zijn longen zou openen en hem lucht zou geven. Maar schreeuwen was gevaar. Schreeuwen was gek worden. Schreeuwen was toegeven dat hij het niet meer wist.

Hij zag de houtwal pas laat, als een donkere lijn die het weiland doorkruiste. Hij dook erop af alsof het een toevluchtsoord was dat al die tijd op hem had gewacht. Zijn voeten gleden door de modder en hij liet zich omlaag vallen, tussen het riet, de struiken en het koude water dat onverwacht diep bleek te zijn. Hij hapte naar adem toen de kou hem omgaf, maar hij bleef laag, zo laag dat zijn kin de oppervlakte raakte.

Het water was stil. Maar de wereld erboven niet.

Hij hoorde het ritme van laarzen. Geen gewone stappen, maar die kille, harde cadans van mannen die gewend zijn aan macht. Hij hoorde een stem die iets riep, een naam misschien, of een bevel. Hij kon het niet goed onderscheiden omdat zijn hart alle geluiden wilde overstemmen. Hij voelde de trilling van stappen langs de oever, zo dichtbij dat er kleine golfjes ontstonden.

Zijn vingers grepen het riet alsof hij er steun uit kon halen, alsof het riet hem kon beschermen tegen wat de wereld hem van plan was. Hij durfde zijn ogen nauwelijks te openen, maar wanneer hij ze toch een stukje opendeed zag hij dat het wateroppervlak licht bewoog, alsof het de spanning probeerde te verbergen.

Hij wist dat ze hem zo weer konden zien. Hij wist dat dit geen plek was om lang te blijven. Maar zijn lichaam wilde nog niet verder. Hij moest eerst ademen. Hij moest eerst het gevoel kwijt dat alles in hem elk moment kon knappen.

Hoe had het zover kunnen komen.
Hoe kon een gewone ochtend veranderen in dit.
Hoe kon hij ineens degene zijn op wie werd gejaagd.
Hoe kon één seconde zijn hele leven omgooien.

Hij had geen antwoorden.
Nog niet.

Hij wist alleen dat hij niet mocht opgeven.

Hij trok langzaam zijn knieën onder zich, zette zijn handen stevig in de modder en keek heel voorzichtig omhoog, langs de rand van de houtwal, naar het grijze licht boven de wereld. De mist hing zwaar tussen de bomen. De lucht was stil. De soldaten waren even uit het zicht.

Hij wist dat hij verder moest voordat ze terug zouden komen.
Want als ze hem vonden, zou dit verhaal niet verder gaan.

Hij ademde diep in, voelde het koude luchtmes in zijn borst, en begon opnieuw te bewegen.

Hij rende niet meer.
Hij gleed.
Hij sloop.
Hij ging verder.

En pas later zou duidelijk worden waarom.

Waarom zij achter hem aan zaten.

Waarom hij geen keuze meer had.

Waarom zijn leven in één seconde veranderde.

En waarom één vraag door zijn hoofd bleef galmen.

Waarom ik.

1. Slootwater

Het water trok langzaam verder door zijn kleren, alsof het elk stukje warmte uit zijn lichaam wilde zuigen. Jochem lag half onder het riet, de borst tegen de modderige oever, terwijl hij probeerde zijn adem te controleren. De scherpe geur van nat gras en koude aarde vulde zijn neus. Hij voelde zijn hartslag nog steeds in zijn keel. Het ritme was te hard, te snel, alsof zijn lichaam nog niet had begrepen dat hij even stil lag. Even maar, want echt veilig voelde het nergens meer.

Hij kneep zijn ogen dicht en probeerde te begrijpen hoe dit zo had kunnen gebeuren. De dag was begonnen zoals elke andere. Een ochtend vol lucht die naar regen rook, een erf vol geluiden die hij kende, een stier die nog steeds te onrustig was, maar dat was niets nieuws. Zijn handen hadden gedaan wat ze altijd deden. Zijn hoofd had gedacht wat het altijd dacht. En toch lag hij nu weggekropen als een opgejaagd dier, met soldaten die als roofvogels boven de velden cirkelden.

Hij hoorde opnieuw iets in de verte. Geen gewone menselijke stemmen, maar die harde, strak uitgesproken bevelen waar hij de laatste jaren al te veel van had gehoord. De woorden rolden door de mist, soms half gedempt, soms verrassend helder, alsof de wind ze expres dichterbij bracht. Jochem wilde niet luisteren, maar zijn lichaam deed het toch. Bij elke klank spanden zijn spieren zich aan, alsof hij ieder moment moest opspringen om te vluchten.

Hij ademde langzaam in en voelde het koude water tegen zijn buik drukken. Zijn benen tintelden van de spanning. Zijn handen waren zo stijf van het vasthouden van de grasranden dat zijn knokkels pijn deden. Hij dacht aan zijn ouders en voelde een steek van schuld. Hij wist niet of ze wisten wat er gebeurd was. Hij wist niet of zij nu ook door Duitsers werden omringd. Hij wist alleen dat hij niet terug kon. Niet nu. Misschien nooit meer zoals het vroeger was.

Jochem probeerde de geluiden te ordenen en uit elkaar te trekken. Een stem die riep. Een ander die antwoordde. Het metalen geluid van

geweren die tegen elkaar tikten. Een hond die blafte. Hij hoorde voetstappen die door het gras schoven, ergens aan de kant waar de sloot breder werd. Hij hield zijn adem in en voelde hoe zijn eigen hartslag in zijn oren begon te suizen. Wanneer de voetstappen stopten, durfde hij zelfs niet te slikken.

Hij dacht terug aan wat er net gebeurd was, alsof hij een draad probeerde te vinden in een kluwen van paniek. Hij zag de stier weer voor zich, de brede kop, de schuimrand rond de neusgaten, de ogen die opeens wild waren geworden. Hij had het hek nog vast. Hij had geroepen. Hij had getrokken. En toen was het gebeurd. In één klap. In een fractie van een seconde die nu als een dreun door zijn hoofd bleef gaan.

Hij probeerde het beeld weg te duwen, maar het bleef terugkomen. De schreeuw. De klap. Het lichaam dat achterover sloeg. De stilte erna. Het was alsof de lucht zelf had opgehouden met bewegen.

Aan de overkant van de sloot klonk opnieuw een stem. Iemand vroeg of er beweging was gezien. Iemand anders antwoordde kort en boos. Er volgde een stilte die nog zwaarder aanvoelde dan de stemmen zelf. Jochem voelde hoe zijn rugspieren zich aanspannen. Als ze dichterbij kwamen, had hij geen kant op. De sloot bood maar een paar meter bescherming. De houtwal lag te ver weg om zonder geluid te bereiken. Zijn enige hoop was dat de mist dik genoeg bleef om hem te bedekken.

Zijn gedachten gingen terug naar het moment dat hij had besloten te rennen. Het was geen keuze geweest. Geen plan. Het was alsof zijn benen zelf hadden besloten dat blijven niet mogelijk was. Toen hij de soldaten had horen schreeuwen. Toen hij hun gezichten had gezien. Toen iemand had gewezen. Hij had de woede gezien, de schrik, de paniek, en hij wist dat wat er net gebeurd was, nooit als een ongeluk gezien zou worden. Niet door hen. Niet in dit land. Niet in deze tijd.

Hij liet langzaam wat lucht ontsnappen tussen zijn lippen en hoopte dat het niet hoorbaar was. De voetstappen kwamen dichterbij en klonken nu zwaarder, alsof er meer mannen richting de sloot liepen. Iemand zei

dat ze het water moesten controleren. Een ander mompelde iets over sporen in het gras. Jochem voelde zijn maag samentrekken. Hij wist niet hoeveel tijd hij nog had. Hij wist alleen dat hij moest blijven bewegen, maar eerst moest hij blijven ademen zonder geluid.

De voetstappen stopten. Een zaklamp gleed langs de sloot, een bleke lichtbundel die het water liet schitteren. Jochem dook nog dieper omlaag, zijn gezicht nu bijna tegen het oppervlak. Hij zag zijn eigen weerspiegeling even als een donkere vlek, maar toen ging het licht weer verder.

De soldaten spraken met harde stemmen. Hij ving maar één woord echt duidelijk op, maar dat woord was genoeg om de wereld opnieuw te laten kantelen. Hij hoorde het zo helder dat het leek alsof iemand het vlak naast zijn oor had gezegd. Het was zijn naam.

Het was het moment waarop hij beseftte dat er geen weg terug meer was naar wie hij die ochtend was. De jongen die de koeien nog had gevoerd. De jongen die het land had gezien als iets veilig. Die jongen bestond niet meer.

Hij moest verder.

Hij moest weg.

Hij moest blijven leven, zelfs als hij niet wist hoe.

Heel langzaam, zonder geluid, begon hij zich los te maken uit het riet en zocht hij met zijn handen naar houvast in de modderige oever. Zijn vingers gleden uit, maar hij vond opnieuw grip. Zijn benen waren zwaar, maar ze luisterden nog. Hij hield zijn adem in toen hij zich optrok en keek nog één keer over de rand.

De soldaten stonden met hun rug naar hem toe. De mist was dikker geworden. Het bood een kans. Geen grote, maar wel een kans.

Jochem zette zijn voet in het natte gras.
Hij voelde de aarde onder zich bewegen.

Hij voelde zichzelf bewegen.

En hij wist dat hij dit keer niet zou rennen omdat hij bang was.

Hij zou rennen omdat hij moest overleven.

2. Onder de Weg

De mist hing nog zwaar over het land terwijl Jochem zich langs de slootrand voortbewoog, laag en voorzichtig, alsof de wereld elk moment kon besluiten hem opnieuw te verraden. Zijn kleding plakte tegen zijn huid, koud en zwaar, en zijn vingers trilden van de spanning. Hij wist dat hij geen tijd had om na te denken, maar hij voelde dat zijn gedachten toch probeerden zich een weg naar de oppervlakte te wringen, alsof ze niet langer opgesloten wilden blijven in die draaikolk die in zijn hoofd was ontstaan.

Voor hem lag een duiker, een donkere halve cirkel onder de weg, half gevuld met stilstaand water. Hij kende deze plek. Als jongen was hij hier ooit doorheen gekropen tijdens een spel, maar toen was het zomer geweest en was het water laag genoeg om er bijna droog doorheen te kruipen. Nu was de opening donkerder, enger en kleiner dan hij zich herinnerde. Toch wist hij dat hij geen keus had. De bovenkant van de weg was te open, te zichtbaar, en de soldaten waren te dichtbij om nog langer in de sloot te blijven liggen.

Jochem legde een hand op de koude, modderige rand van de opening en voelde even hoe zijn maag zich samentrok. Hij haalde diep adem, niet omdat hij dapper wilde zijn, maar omdat zijn lichaam lucht nodig had voor wat zou komen. Hij liet zich langzaam in de duiker glijden en voelde de ijskoude stroom langs zijn buik trekken. De ruimte was klein en benauwd. Zijn schouders raakten bijna beide wanden terwijl hij zich vooruit begaf. Hij gebruikte zijn ellebogen om zichzelf voort te duwen, stap voor stap, schuivend door het water dat elke beweging vertraagde alsof het hem wilde tegenhouden.

Boven hem hoorde hij de gedempte geluiden van de soldaten die de weg overstaken. Het klonk alsof de wereld was omhuld door een dikke laag katoen. Hij hoorde alleen het zware ritme van laarzen en af en toe een woord dat door de duisternis naar hem toe sijpelde. Het was onmogelijk te verstaan, maar de toon was genoeg om zijn hart weer sneller te laten kloppen. Hij wist dat ze overal konden zijn. Hij wist dat

ze naar hem zochten. En hij wist dat ze hem niet zouden geloven, wat hij ook zou zeggen.

Zijn handen gleden over stenen en hobbels terwijl hij verder kroop. Soms voelde hij scherpe randen die zijn huid opensneden, soms gleed zijn hand over gladde modder die hem deed wegglijden. Zijn knieën deden pijn, maar hij bleef bewegen. Teruggaan kon niet. Stil blijven kon ook niet. Vooruit was de enige richting die nog bestond.

Halverwege werd de duiker nog smaller. Jochem moest zijn hoofd schuin houden om verder te kunnen en hij voelde hoe zijn ademhaling sneller ging, alsof de ruimte zelf zijn longen samenknep. In de verte, aan de andere kant, zag hij een klein stukje licht. Het was zwak, gefilterd door riet en mist, maar het was genoeg om hem te blijven sturen.

De gedempte stemmen boven hem werden ineens harder, alsof de soldaten precies boven de duiker stonden. Hij bevroor. Zijn handen stopten met duwen. Zijn lichaam werd één geheel van spanning. Hij hoorde iemand iets zeggen in een toon vol ergernis, gevolgd door een ander die iets kort antwoordde. Het klonk alsof ze het spoor kwijt waren. Alsof ze niet wisten welke kant hij op was gegaan. Jochem voelde hoop, maar hij durfde het nog niet te geloven. Niet nu al. Niet terwijl de grond boven hem trilde door hun bewegingen.

Hij bleef wachten, zo stil mogelijk, tot het geluid van laarzen weer verschoof. Pas toen de stemmen langzaam vervaagden en alleen nog echo's waren in de mist, begon hij opnieuw te bewegen. Hij voelde zijn schouders langs de lage stenen schuren en duwde zichzelf stap voor stap vooruit tot zijn vingers zachte modder raakten. Hij wist dat hij er bijna was.

Met een laatste krachtige beweging trok hij zichzelf verder en zijn hoofd kwam eindelijk weer boven het water uit. Hij lag aan de andere kant van de weg. Het gras was hoger hier, donkerder door de vochtige mist die tussen de halmen hing. Jochem kroop voorzichtig omhoog en bleef een moment lang liggen, ademhalend alsof hij voor het eerst weer

lucht vond. Zijn hart bonsde nog steeds, maar het ritme werd langzaam weer iets regelmatig.

Hij keek om zich heen en zag dat hij zich bevond in de sloot die achter de akkers van zijn ouders lag, een plek waar hij als kind vaak had gespeeld. Het gaf een kort gevoel van herkenning, maar dat maakte de angst alleen maar groter. Want deze vertrouwde plek was nu onderdeel geworden van een wereld die hem verraden had. Hij kon zijn huis zien, vaag door de mist. De oude boom naast de schuur stond er nog steeds, met de kromme takken die hij als kind gebruikte om in te klimmen. Maar de rust die deze plek ooit gaf, voelde nu als een herinnering die niet meer paste bij wie hij was geworden.

Hij hoorde opnieuw stemmen in de verte. Soldaten die hun zoeklijn uitbreidden. Hij wist dat ze via de weg het erf zouden bereiken. Hij wist dat ze zijn ouders zouden ondervragen. Hij wist dat ze hem hier ergens zouden verwachten. Hij mocht geen fouten maken. Hij kon geen tijd verliezen.

Jochem stond langzaam op. Zijn benen waren zwaar, alsof ze nog steeds de modder van de duiker met zich meedroegen. Hij voelde zijn spieren protesteren, maar hij dwong zichzelf om rechtop te blijven. Hij keek nog één keer naar de richting van zijn ouderlijk huis, voelde een pijn diep in zijn borst, en draaide zich toen om.

Hij moest weg van de weg, weg van het huis, weg van alles wat hem ooit beschermd had.

Hij moest verder de velden in.

Hij moest blijven ademen.

Hij moest blijven leven, zelfs als hij nog niet wist waarom alles zo mis was gegaan.

Hij zette een stap.

En toen nog een.

De mist sloot zich om hem heen alsof het hem wilde verbergen.

Hij wist dat het geen bescherming was.
Maar het was genoeg voor nu.

3. de Ring Sluit

Het duurde niet lang voordat Jochem merkte dat de wereld om hem heen begonnen was te veranderen. Wat eerst nog voelde als een vlucht die misschien kon eindigen in een stil stuk land, veranderde langzaam in een gebied dat kleiner leek te worden, alsof het landschap zelf zich tegen hem keerde. De mist bleef hangen tussen de weilanden en de houtwallen, maar tussen die stille witte vlakken hoorde hij steeds vaker geluiden die niet bij het land hoorden. Laarzen, stemmen, metalen klikken. Geluiden van mannen die niet kwamen om te helpen, maar om te vinden.

Jochem bewoog laag langs de rand van een oude houtwal, een plek waar het gras altijd net iets hoger stond en waar de bomen schraal en krom uit de grond kwamen. Hij had deze route vaker gelopen in zijn jeugd, meestal om zijn vader te ontwijken wanneer die hem vroeg om te helpen met werk waar hij geen zin in had. Toen was het een rustige doorgang, een veilige zone tussen twee weilanden. Nu was het een van de weinige plekken waar hij zich nog kon verschuilen zonder meteen gezien te worden.

Hij hoorde plotseling een roep in de verte. Het klonk alsof iemand door een metalen trechter sprak. Hij verstond het niet helemaal, maar hij hoorde wel dat het bevelend was. Kort daarna volgden andere stemmen, een hele reeks van echo's die zich door de mist verplaatsten. Hij bleef stilstaan, zijn rug tegen de ruwe bast van een boom. Zijn ademhaling ging opnieuw sneller, ondanks dat hij probeerde rustig te blijven. Zijn keel voelde droog, maar hij had geen tijd om dat gevoel aandacht te geven.

Hij dook nog iets dieper door zijn knieën en keek over de rand van de houtwal. In de verte zag hij, vaag door de nevel, een rij donkere figuren langs de horizon. De mist maakte hun vormen onscherp, maar het ritme van hun bewegingen was te herkenbaar om te verwarren met iets anders. Duitse soldaten. Tientallen. Misschien meer. Ze liepen niet zomaar. Ze bewogen in een lijn. In een formatie. En ze kwamen in zijn richting.

Het duurde even voordat het tot hem doordrong. Dit was geen toevallige patrouille. Dit was een zoekring. Een langzaam sluitende cirkel die hem moest vasthouden tussen water, bos en weiland. Hij voelde zijn maag samentrekken en zijn handen werden klam. Hij wist dat hij niet kon blijven waar hij was. De soldaten zouden de houtwal vroeg of laat doorzoeken, zeker nu ze met zoveel waren.

Hij kroop verder langs de grond, stap voor stap, het natte gras schuivend onder zijn gewicht. Zijn broek werd zwaarder van het vocht, zijn jas trok aan zijn schouders en zijn knieën begonnen te branden van de spanning en de modder. Toch bleef hij bewegen. Hij moest voor de soldaten uit blijven, al was het maar een paar minuten. Elk stukje afstand kon het verschil betekenen tussen gevangen worden en nog een kans hebben.

Terwijl hij zich verplaatste, hoorde hij in de verte een hond blaffen. Het geluid kroop als koude lucht door zijn huid. Hij wist dat honden geen kaart of kompas nodig hadden. Honden volgden geur, paniek, angst. Hij slikte en voelde hoe zijn hartslag opnieuw versnelde. Hij had geen idee hoe ver de honden waren, maar hun blaffen betekende dat de soldaten niet meer alleen op hun eigen ogen vertrouwden. Ze gebruikten alles wat ze hadden.

Hij kroop verder tot hij bij een smalle sloot kwam. De oever was begroeid met kniehoge struiken en riet. Hij liet zich voorzichtig omlaag zakken tot hij in de sloot stond, met water dat zijn enkels omhulde. Hij volgde de sloot een paar meter, totdat hij bij het punt kwam waar hij wist dat een kleine opening onder de houtwal door liep. Als jongen had hij hier een keer een kalf gezocht dat was ontsnapt. Hij wist dat het doorgang bood naar een andere sloot die verder het land in liep.

Hij keek nog één keer achterom en zag dat de mist dunner werd. Tussen de grijze sluiers door zag hij opnieuw beweging. De mannen kwamen dichterbij. Hun silhouetten werden scherper. Hij hoorde zelfs het zachte tikken van metaal tegen riemen. Hij wist dat het echt was. De ring werd kleiner. Hij had niet veel tijd meer.

Voor hij zich in de kleine opening kon laten zakken, hoorde hij links van zich een stem. Niet ver weg, maar dichtbij. Zo dichtbij dat hij het gevoel kreeg dat iemand hem zojuist had ontdekt. Hij liet zich direct omlaag vallen en dook tot aan zijn schouders in het koude water. Hij hoorde takken kraken en zag door een kier tussen de struiken drie soldaten over het gras lopen. Hun geweren hingen langs hun zij, maar hun blikken waren scherp. Ze praatten met elkaar, niet luid, maar genoeg dat hij losse woorden kon opvangen.

Hij verstond slechts brokstukken, maar het was genoeg om opnieuw de koude golf van realisatie te voelen. Ze hadden iets gevonden. Iets dat naar hem wees. Iets dat hen vertelde dat hij niet ver kon zijn. Hij zag hoe een van hen naar de grond wees. De houding van de soldaten veranderde, alsof ze ineens wisten dat ze dichterbij waren dan ze dachten.

Jochem hield zijn adem in en voelde het water langs zijn borst trekken. Hij zag hoe de mannen zich omdraaiden en hoe hun pas versnelde. Ze liepen in de richting van de houtwal, richting de plek waar hij net had gelegen. Hun laarzen duwden diepe afdrukken in de natte aarde, afdrukken die zonder moeite volgorden vormden, alsof het land zelf hen hielp.

Hij wist dat hij moest verdwijnen voordat ze de sloot zouden doorzoeken. Hij trok zichzelf met twee snelle bewegingen onder de overhangende rand van de houtwal door, in de donkere opening die bijna verborgen lag onder de wortels van de bomen. De ruimte was krap, maar hij paste erin. Hij voelde de koude aarde tegen zijn rug en het ruwe hout tegen zijn schouder, maar het maakte hem onzichtbaar genoeg.

Hij luisterde.

Hij hoorde de soldaten langs de rand van de sloot komen.

Hij hoorde water opspatten.

Hij hoorde een stem die zei dat ze hier sporen hadden gevonden.

Hij klemde zijn kaken op elkaar en drukte zijn lichaam tegen de koude grond. Zijn hart bonsde zo hard dat hij bang was dat ze het konden horen. Hij zag beweging tussen de takken. Een soldaat keek over de rand naar beneden, zijn blik scherp. Een zaklamp gleed langs het water. Jochem voelde het licht dicht bij zijn gezicht komen, zijn adem stakte, maar het licht bewoog weer verder. De soldaat keek nog een keer achterom en liep toen weg.

Jochem wachtte tot stemmen en stappen weer verdwenen. Pas toen de stilte terugkeerde, kroop hij heel langzaam verder door de opening, tot hij aan de andere kant van de houtwal in een nieuwe sloot terechtkwam. Deze sloot liep dieper het land in, langs een oud perceel waar een schuur stond die hij zich nog vaag herinnerde. Een schuur die al jaren leeg stond. Een schuur waar niemand op een gewone dag kwam.

Hij wist dat hij daarheen moest. De ring om hem heen werd kleiner. Hij moest sneller bewegen dan zij konden zoeken.

Met zware ademhaling en koude spieren begon hij opnieuw te lopen.

Niet snel.

Maar vastberaden.

Want het was duidelijk.

Ze wilden hem vinden.

Ze wilden weten wie hij was.

En ze wilden weten wat er gebeurd was.

Maar dat wist hij zelf nog steeds niet volledig.

4. het Schuurtje

De sloot bracht Jochem verder weg van het erf, weg van de weg en weg van de eerste ring van soldaten. Het koude water trok aan zijn benen en de modder zoog aan zijn voeten, maar het leidde hem in elk geval door een gebied dat dicht genoeg begroeid was om hem uit zicht te houden. Hij volgde de bocht van de sloot tot hij de oude schuur zag die aan de rand van een buurperceel stond. De muren waren ooit rood geweest, maar de verf was bijna verdwenen en de planken zaten vol gaten die door de jaren heen waren ontstaan. Het dak hing scheef, alsof het elk moment zou kunnen inzakken. Toch voelde Jochem een flits van herkenning. Hij was hier jaren geleden eens geweest, om een kalf terug te halen dat door een spleet in de omheining was geglipt.

Hij bleef eerst laag in de sloot en bekeek de omgeving. Er was geen beweging te zien. Geen rook, geen dieren, geen schaduwen. Alleen mist en stil land. Hij kroop voorzichtig de oever op, zijn handen diep in het gras gedrukt om geen geluid te maken. Hij voelde hoe nat hij was. Zijn broek plakte tegen zijn huid en elke stap maakte zijn benen zwaarder. Maar de schuur bood beschutting. Misschien wel genoeg om even op adem te komen.

Hij sloop langs de achterkant van het gebouw en legde een hand op het koude hout. Hij ademde langzaam in en duwde de deur met zoveel mogelijk stilte open. Het hout kraakte licht, maar niet zo hard dat het buiten te horen moest zijn. Binnen was het donker. De lucht was zwaar van oude strogeur en vocht. Hij deed een stap naar binnen en liet zijn ogen wennen aan het schaarse licht dat door de kieren viel.

Toen hoorde hij iets.

Een ademhaling.
Zacht, maar duidelijk.
Niet van hem.

Hij verstijfde. Zijn spieren trokken naar elkaar toe alsof zijn lichaam elk moment in elkaar kon klappen. Hij liet de deur langzaam dichtvallen en

bleef een paar tellen roerloos staan. Het geluid kwam van de rechterkant, uit een hoek waar het stro op een hoop lag, alsof iemand daar een plek had gemaakt om te liggen. Hij zette voorzichtig één stap en hoorde toen een stem fluisteren.

“Jochem?”

Het was geen diepe stem. Geen volwassen stem. Het was schor, maar jong. Jochem voelde hoe zijn hartslag veranderde van pure angst naar iets anders. Hij kende die stem. Niet goed, maar genoeg om te weten dat ze dezelfde velden deelden.

“Ben jij dat?” vroeg de stem opnieuw, iets luider dit keer, maar nog steeds zo voorzichtig dat het leek alsof elk woord kon breken.

Jochem knielde langzaam neer en schoof wat stro opzij tot hij een gezicht zag. Het was de buurjongen, een jaar of zestien, met wangen die rood waren van kou en ogen die veel ouder leken dan zijn leeftijd kon verklaren. Zijn kleren waren vuil en gescheurd en zijn lichaam had zich opgerold in een vorm die alleen maar kon komen van dagenlang schuilen.

“Wat doe jij hier,” fluisterde Jochem, nog steeds onzeker of hij zijn eigen stem kon vertrouwen.

De jongen slikte en zat langzaam rechtop. “Ik ben hier sinds maandag,” zei hij zacht. “Ze kwamen het erf op. Ze zochten iemand. Mijn vader had gezegd dat ik moest wegblijven, dus ik ben weggerend en hier blijven zitten. Ik durfde niet meer terug.”

Jochem voelde een mengeling van medelijden en herkenning. Het beeld van zijn eigen ouders flitste door zijn hoofd, hun ogen wanneer ze hem zo zouden zien. Buiten klonk in de verte opnieuw het geroep van soldaten, gedempt door mist en afstand, maar dichtbij genoeg om te weten dat ze steeds harder zochten.

“Ze zoeken mij nu,” zei Jochem uiteindelijk. Hij wilde het niet hardop zeggen. Hij wilde het niet aan iemand anders geven. Maar het moest eruit. “Ze denken dat ik iets heb gedaan.”

De jongen knikte langzaam, en zijn blik werd ernstiger. “Ze hebben het gezegd in het dorp. Dat jij bent gezien op het erf. Dat er een officier... dat hij... dat hij gevallen is.”

Jochem voelde zijn maag samentrekken. Hij wilde de woorden wegduwen. Hij wilde zeggen dat het niet zo was gegaan. Maar alles wat hij kon doen, was langzaam knikken. “Ik heb het niet gewild,” fluisterde hij. “Het was een ongeluk. De stier sloeg door. Ik kon hem niet meer houden.”

De jongen keek hem aan met een blik waarin angst zat, maar ook iets anders. Iets dat Jochem niet direct kon plaatsen. Misschien bewondering. Misschien iets dat op moed leek. Misschien was het de eerste keer dat iemand hem niet alleen zag als een jongen die rende, maar als iemand die iets had meegemaakt dat te groot was voor zijn leeftijd.

“Je kunt hier even blijven,” zei de jongen. “Er is daar.” Hij wees naar een plek onder het stro. “Een ruimte. Een dubbele vloer. Ik heb daar geslapen. Niemand vindt het.”

Jochem aarzelde. Niet omdat hij de jongen niet vertrouwde, maar omdat hij wist dat stilstand gevaarlijk kon zijn. Toch voelde hij hoe zijn lichaam protesteerde bij het idee om meteen weer verder te moeten. Hij voelde de pijn in zijn schouders. De koude die inmiddels diep in zijn botten zat. De angst die steeds aan kracht won.

“Hoe ver zijn ze?” vroeg hij.

De jongen luisterde even naar de geluiden buiten. Er was niets te horen behalve de wind die door de kieren floot. “Dichterbij dan gisteren. Verder weg dan straks. Ze zoeken in groepen. Ze volgen elke sloot. Ze praten met de boeren. Ze vragen naar jouw naam.”

Jochem keek naar de vloer. Een plek om even te verdwijnen klonk als een zeldzaam geschenk. “Laat maar zien,” zei hij tenslotte.

De jongen schoof wat stro opzij en tilde een houten plank op die niet direct opviel tussen de rest. Er was een donkere ruimte onder, net groot genoeg voor twee mensen als ze zich klein maakten. Het rook er muf en naar aarde, maar het was droog. En donker. En onzichtbaar.

Jochem kroop naar binnen. De jongen legde de plank terug, bedekte hem met stro en ging er bovenop zitten alsof het de meest vanzelfsprekende plek ter wereld was.

Het was stil. Het soort stilte dat je niet vertrouwt omdat je weet dat het elk moment gebroken kan worden.

Maar voor nu was het genoeg. Jochem lag in het donker, zijn ademhaling langzaam herstellend, terwijl boven hem een jongen zat die hem misschien redde. En buiten, ergens tussen mist en weilanden, kwamen de soldaten dichterbij, stap voor stap, onverminderd eraan herinnerend dat het land dat hij kende niet meer veilig was.

5. Stemmen in het Stro

Het duurde lang voordat Jochem durfde te verplaatsen in de nauwe ruimte onder de vloer. De geur van oude aarde, droog stro en stof vulde de kleine kamer alsof het allemaal tegen hem aan drukte. Er was weinig ruimte om te bewegen. Hij lag met opgetrokken knieën, de wanden zo dichtbij dat hij zijn eigen adem tegen het hout zag trillen. Zijn rug deed pijn van het kruipen en zijn spieren waren stijf van de kou. Maar voor het eerst sinds hij was gaan rennen voelde hij een soort tijdelijke rust. Niet veilig, maar stil. Stil genoeg om te ademen zonder dat zijn keel werd dichtgeknepen door angst.

Boven hem hoorde hij af en toe het verschuiven van stro wanneer de buurjongen zich bewoog om zijn rug te ontlasten. Af en toe hoorde hij een zachte kuch of een scherp ingetrokken ademteug. Buiten werd de wereld gedempt. De wind fluisterde door de kieren en ergens kraakte een dakbalk onder zijn eigen gewicht. Jochem sloot even zijn ogen om te proberen te begrijpen wat hij tot nu toe had gedaan. Maar telkens wanneer hij zijn gedachten wilde ordenen, zag hij opnieuw die ene seconde. De klap. De stilte. De schreeuw die daarna kwam vanuit een mond die hij nog steeds niet helemaal kon vergeten.

De plank boven hem kraakte zacht. Het stro schoof. De jongen bewoog, maar niet op de manier die bij rust hoorde. Jochem hoorde hoe de ademhaling boven hem versnelde en hij hoorde een tik die klonk als een knie tegen het hout.

“Ze komen,” fluisterde de jongen plotseling, zo zacht dat Jochem twijfelde of hij het niet had ingebeeld.

Hij verstijfde. Zijn hart schoot meteen in dat snelle ritme dat zijn hele borstkas deed trillen. Hij wilde reageren, maar wist dat elke beweging geluid kon maken. Dus bleef hij liggen, zijn handen strak om het stro aan de vloer geklemd, alsof de plek hem kon vasthouden terwijl de wereld boven hem gevaarlijk werd.

Buiten klonk ineens het scherpe geluid van een deur die tegen de muur sloeg. Niet de deur van de schuur, maar van het huis dat verderop stond. Een stem riep iets, luid en plotseling, gevolgd door een andere stem die er kort doorheen sneed. Jochem verstond de woorden niet precies, maar hij hoorde genoeg om te begrijpen dat het Duits was. Geen gewone toon. Geen patrouilletoon. Een toon die kwam van mannen die wisten dat ze iets moesten vinden.

Jochem hoorde de buurjongen zijn adem inhouden. Het stro boven hem werd stil, alsof zelfs de warmte van een ademtocht hen kon verraden. De wereld buiten veranderde. Er klonken voetstappen die door het natte gras liepen, zwaar en doelgericht, alsof iemand elk stuk grond wilde dwingen om een spoor prijs te geven. Een stem riep iets. Een ander antwoordde. Toen hoorde hij het.

Een hond.

Het lage, dreigende gegrom samen met het schrapende geluid van poten in stro. Jochem voelde hoe een koude golf zijn lichaam trok. Hij wist dat honden niet te misleiden waren door mist of door het donker. Hij wist dat zijn geur nog op zijn kleren zat. Het water van de sloot had misschien wat weggespoeld, maar niet genoeg voor een hond die getraind was om te zoeken. Zijn hele lichaam leek kleiner te worden, alsof hij zichzelf wilde laten verdwijnen in de aarde.

Boven hem hoorde hij de buurjongen plotseling iets harder ademen, alsof hij iets had gezien door een kier in de schuurplanken. De jongen boog zich voorover, de plank boven Jochem kreunde onder zijn gewicht.

Er klonk een scherpe stem net buiten de schuur. Een bevel. Daarna het geluid van een hand die tegen de schuurdeur sloeg.

“Openmaken,” fluisterde de jongen haast onhoorbaar. “Ze komen binnen.”

Jochem voelde de lucht tussen de planken veranderen. Hij voelde hoe elk geluid werd versterkt, elke ademhaling werd een risico. Hij voelde zichzelf steeds dieper tegen de vloer drukken, alsof hij door de aarde heen wilde zakken.

De schuurdeur werd geopend.
Het krakende hout vulde de ruimte als een echo.
Hij hoorde laarzen over de drempel komen.
Een hond snuffelde direct in het rond.

Jochem hoorde het zachte hijgen van het dier.
Hij hoorde de Duitse stemmen als koude fragmenten door het stro komen.
Iemand tikte tegen een houten balk.
Iemand anders schraapte met zijn laars door het stro.

De jongen boven hem hield zijn adem in.
Jochem voelde het zelfs door het hout heen.

Een zaklamp ging aan. Het geluid van metaal dat tegen rubber klikte was onmiskenbaar. De lichtstraal gleed over de houten vloer van de schuur en liet schaduwen dansen. Hij hoorde hoe een soldaat langzaam, bijna genietend, door het stro schraapte, alsof hij elk moment op iets stiekems kon stappen.

Dan hoorde hij het geluid van de hond die dichterbij kwam.
De nagels tikten op het hout.
Het snuiven werd luider.
Het dier stopte vlak boven zijn hoofd.

Jochem kneep zijn ogen dicht.
Zijn hartslag werd bijna pijnlijk.
Hij voelde elke trilling van elk geluid buiten hem.

De hond snuffelde aan de plank.
Schraapte met zijn poot.

Snuifde diep.
En begon te grommen.

Jochem voelde hoe een ijskoude rilling door zijn ruggengraat trok.
Hij hoorde de buurjongen zacht fluisteren, bijna tegen zichzelf, alsof hij een gebed probeerde te vormen dat te laat kwam.

Maar op dat moment riep een van de soldaten iets van buiten. Een andere stem antwoordde met een toon die klonk alsof ze haast hadden.

De soldaat in de schuur stopte met schrapen.
Hij draaide zich om.
De hond blafte een keer, maar werd tot stilte gemaand.
De zaklamp doofde.

Er volgden snelle voetstappen die de schuur verlieten.
De deur klapte dicht.
De stemmen verwijderden zich.
De hond blafte opnieuw, maar verder weg.
En langzaam, heel langzaam, keerde de stilte terug.

De plank boven Jochem bewoog.
Het stro schoof.
De buurjongen ademde alsof hij eindelijk lucht kreeg.
Jochem voelde zijn lichaam terugzakken in iets dat op leven leek.

Hij bleef liggen totdat de stilte niet alleen hoorbaar was, maar voelbaar.

Pas toen besepte hij dat ze hem vandaag bijna hadden gevonden.
Te dichtbij.
Te snel.
Te precies.

En hij wist dat dit pas het begin was.

6. Door de Velden van Vuur

Het duurde lang voordat Jochem durfde op te staan in de duisternis onder de vloer. Zijn spieren trilden van spanning en zijn ademhaling voelde alsof hij die zelf naar beneden moest duwen om niet te veel geluid te maken. De buurjongen schoof langzaam de plank opzij toen het stil genoeg leek en fluisterde dat ze weg waren. Niet voorgoed, maar ver genoeg om even te bewegen. Jochem kroop omhoog, voelde de kou van de schuur om hem heen en wist meteen dat hij hier niet langer kon blijven. De soldaten waren te dichtbij geweest. De hond had hem geroken. Eén verkeerde beweging en ze zouden terugkomen. En deze keer zouden ze langer blijven.

De jongen keek hem aan met ogen die diep in zijn gezicht leken te liggen van angst en slapeloze nachten. Toch zat er een vastberadenheid in die blik die Jochem niet eerder had gezien. Hij stond op, pakte een roestige hooivork uit de hoek van de schuur en fluisterde dat ze misschien naar de achterkant van het perceel konden, omdat daar een smalle doorgang was tussen twee houtwallen die uitkwamen bij een dieper veld. Een veld dat verder van de weg lag en dichterbij het oude bos. Een veld dat de soldaten minder vaak doorkruisten, omdat het vol kuilen, varens en onregelmatige grond zat.

Jochem wist dat hij moest bewegen voordat de stilte die hen nu beschermde zijn grootste vijand zou worden. Hij knikte, ging naar de deur en opende die heel voorzichtig. De lucht buiten was fris en vochtig en vol van de zware geur van nat gras. De mist hing nog steeds, maar was dunner geworden. Het land leek licht te ademen, alsof het zich voorbereidde op een volgende dreiging.

Ze liepen gebukt langs de achterkant van de schuur en bereikten het lage hek dat het veld van de houtwallen scheidde. De jongen tilde het hek op zodat het geen geluid maakte en Jochem liep eronderdoor, zijn handen diep in het natte zand om zijn evenwicht te bewaren. Toen hij overeind kwam en naar voren keek, voelde hij een kleine opluchting. Voor hen lag een open stuk land dat doorliep tot aan de rand van het bos. Het zag er verlaten uit. Geen silhouetten. Geen zaklampen. Geen

honden. Alleen het ruisen van de wind door de varens en het ritselen van vochtige bladeren.

Ze liepen snel, maar niet rennend. Het gras was te hoog en het land te drassig om zonder geluid vooruit te stormen. Jochem hoorde zijn eigen adem. Hij hoorde het zachte ritme van de jongen naast hem. Hij hoorde het land dat zich leek terug te trekken onder hun voeten, alsof het wist dat zij gejaagd werden. Hij voelde de spanning weer opbouwen in zijn borst, het soort spanning dat hem vertelde dat elke stap die hij zette er een was die alles kon veranderen.

Toen gebeurde het.

Een geluid dat niet bij het land hoorde.

Niet bij de mist.

Niet bij de ochtend.

Het zware, dreunende geluid van voertuigen.

Jochem keek scherp op en voelde de koude hand van angst opnieuw langs zijn ruggengraat trekken. Aan de andere kant van het veld, achter de houtwallen, klonk het gebrom van motoren. Eerst één. Toen twee. Toen meer. Het klonk alsof een kleine kolonne zich door het landschap bewoog, niet snel, maar wel doelgericht. Alsof iemand een groot stuk grond wilde afsnijden om een gebied af te sluiten.

“Ze omsingelen,” fluisterde de jongen, bijna zonder stem.

Jochem voelde het ook. Het geluid kwam niet van één kant. Het kwam van twee richtingen. En niet alleen dat. In de verte klonk opnieuw een hond. Verder weg dan eerder, maar helder genoeg om te weten dat er niet veel tijd was. Jochem keek naar de jongen en zag dat diens ogen groot waren geworden van angst.

“Ren,” zei hij zacht.

En toen rende hij.

Niet uit paniek, maar omdat zijn lichaam en zijn hart tegelijkertijd besloten dat er geen andere weg was. Hij voelde het natte gras tegen zijn benen slaan, het water dat opspatte bij elke stap, de koude wind die door zijn jas trok. De jongen rende achter hem, zijn adem zwaar en zijn passen korter en sneller. Het veld leek eindeloos, maar het bos kwam langzaam dichterbij, alsof het een mond was die hen wilde opslokken.

Toen klonk het eerste schot.

Het geluid sneed door de lucht als een bliksemslag. Jochem hoorde de kogel ergens achter hem in de grond slaan. Hij hoorde een stem die iets riep. Iemand anders schreeuwde een bevel. Hij versnelde, al deden zijn longen pijn en brandde zijn keel. De jongen struikelde even, herstelde zich en liep weer door.

Een tweede schot volgde.
Deze keer dichterbij.

Jochem dook instinctief naar beneden, struikelde, stond weer op en rende verder. Hij voelde hoe de aarde onder hem steeds zachter werd naarmate hij dichterbij het bos kwam. Het gras werd dicht en vochtig. De lucht werd kouder en de mist dikker. Hij voelde de spanning in zijn buik, als een knoop die met elke seconde strakker werd.

Het derde schot was anders.
Het raakte iets.

Niet hem.
Maar de jongen.

Jochem hoorde een korte kreet achter zich. Hij draaide zich om en zag hoe de jongen viel. Niet hard. Niet schreeuwend. Maar alsof zijn lichaam gewoon ophield met bewegen. Hij lag op zijn zij, zijn hand nog om de steel van de hooivork geklemd. Zijn gezicht was bleek en zijn ogen stonden wijd open, vol shock en pijn.

“Ga,” fluisterde de jongen, zijn stem nauwelijks hoorbaar. “Ga verder.”

Jochem knielde naast hem en legde zijn hand op zijn schouder. Hij wilde hem mee trekken. Hem optillen. Hem redden. Maar hij voelde het al toen hij hem aanraakte. De jongen was te zwaar geworden op een manier die niet door zijn lichaam kwam. Zijn borst ademde nog, maar zijn kracht was weg. Zijn ogen trilden en zijn vingers gleden langzaam van de hooivork af.

Achter hen klonken opnieuw stemmen.

Sneller nu.

Dreigender.

Met meer richting.

Jochem voelde iets in zichzelf breken. Niet uit paniek. Niet uit angst. Maar uit een soort verlangen om de jongen niet achter te laten. Toch wist hij dat hij moest gaan. De jongen keek hem nog één keer aan, zijn ogen vol van dat stille begrip dat soms tussen mensen groeit wanneer er geen woorden meer over zijn.

“Ga,” herhaalde hij zacht.

Jochem stond op, draaide zich om en rende verder het bos in.

Hij voelde zijn hart zwaar in zijn borst.

Hij voelde de schoten die achter hem door de lucht sneden.

Hij voelde de stemmen die dichterbij kwamen.

Hij voelde de mist die hem opslokte alsof het hem wilde beschermen.

En toen hij eindelijk onder de eerste bomen van het bos stond en de duisternis hem omarmde, wist hij dat dit het punt was waarop alles was veranderd.

De soldaten hadden hem bijna gehad.

De ring had zich gesloten.

Iemand had voor hem geleden.

En hij had geen keuze meer.

Hij moest nu vechten om te blijven leven.

Voor zichzelf.

Voor de jongen die was gevallen.
Voor wat er nog zou komen.

7. de Adem van het Bos

Het bos ontving hem niet zacht, maar met de kille directheid van nat hout en aarde die nog vocht vasthield van de regen van de nacht ervoor. Het licht dat door de takken brak was dof en verspreid, alsof de zon moeite had om door de mist heen te komen. Jochem voelde zijn benen zwaar worden terwijl hij verder rende, zijn adem hakend in zijn borst. Hij hoorde de echo van het schot nog steeds in zijn hoofd, alsof de lucht het geluid had opgesloten tussen de bomen en het telkens opnieuw liet weerklinken. De jongen die net nog naast hem had gelopen, voelde nu als een snel wegzakkende herinnering. Hij wilde zich omdraaien, maar wist dat hij dat niet kon. Als hij nu stil zou staan, zou alles eindigen in dit bos, tussen deze bomen, zonder dat iemand ooit zou weten wie hij was geweest.

Hij bleef rennen tot zijn benen hem dwongen om te stoppen. Hij boog voorover, zijn handen tegen de stam van een beuk gedrukt, terwijl zijn longen brandden en zijn hoofd draaide. Het bos rook naar mos, natte bladeren en iets ouds dat hij niet direct kon plaatsen. Hij luisterde, eerst naar zijn eigen adem, daarna naar de wereld om hem heen. Het was stil op een manier die niet gerust stelde, maar die dreigde. Een stilte die te veel nadruk legde op elke beweging die hij maakte.

In de verte hoorde hij het zwakke geluid van soldatenstemmen. Hij kon niet horen wat ze zeiden, maar hij hoorde het ritme van bevelen, korte geluiden die aangaven dat ze zich organiseerden. Ze zouden het veld vinden. Ze zouden het lichaam vinden. Ze zouden weten welke kant hij op was gegaan. Het bos bood bescherming, maar het was niet groot genoeg om hem lang te verbergen. Niet tegen mannen die gewend waren te zoeken. Hij wist dat dit slechts een eerste laag van veiligheid was, dun en kwetsbaar.

Hij liep verder, dit keer langzamer, met zijn hand op de ruwe bast van de bomen om niet te vallen. Zijn spieren deden pijn van het scherpe rennen en zijn hoofd voelde zwaarder dan zijn lichaam kon dragen. Maar hij wist dat hij moest blijven bewegen. Elke stap hield hem een seconde langer weg van de mannen die hem zochten.

Na een paar honderd meter op onregelmatige grond zag hij een smalle stroom, bijna onzichtbaar tussen varens en mos. Het water bewoog nauwelijks, maar het glinsterde op een manier die hem liet vermoeden dat het dieper was dan het leek. Hij ging ernaast zitten en zweette van inspanning, hoewel de lucht koel was. Hij schepte wat water in zijn handen en bracht het voorzichtig naar zijn lippen. Het smaakte naar aarde, maar het was nat en koud, en dat was genoeg voor nu.

Toen hoorde hij iets anders.
Niet het geluid van soldaten.
Niet het geluid van de wind.

Maar iets zachts.
Iets kleins.
Een beweging van bladeren die door iets lichters dan een mens werd aangeraakt.

Instinctief trok hij zich achter een struik en hield zijn adem in. Hij keek tussen bladeren door naar de richting waar het geluid vandaan kwam. Hij verwachtte een konijn, misschien een ree, maar wat hij zag was iets heel anders.

Een meisje.
Niet veel ouder dan hij dacht.
Misschien zestien.
Misschien zeventien.

Haar haar zat in een rommelige vlecht en haar kleding was versleten, maar niet op de manier van iemand die vluchtte. Ze droeg een mand tegen haar heup en liep alsof ze wist waar ze moest zijn, alsof dit bos haar thuis was.

Ze bleef plotseling staan. Niet omdat ze hem zag, maar omdat ze iets hoorde achter zich. Misschien de stemmen. Misschien de wind. Haar lichaam verstijfde even. Haar ogen bewogen langzaam over de omgeving, zoekend naar iets dat niet klopte.

Jochem bleef laag, zijn handen in de aarde gedrukt. Hij wilde roepen, maar hij wist dat dat hem in gevaar kon brengen. Als ze schrok, als ze wegrende, als ze de verkeerde richting op ging, kon dat alles verraden. Dus wachtte hij. En bleef kijken.

Het meisje luisterde opnieuw, draaide zich om en liep een paar stappen verder, totdat ze stil bleef staan bij een holle boom. Ze zette de mand neer, keek nog één keer om haar heen en tikte toen met haar hand tegen de stam. Niet hard. Niet doelgericht. Maar met een soort patroon, alsof ze iets controleerde. Vervolgens hurkte ze neer, schoof iets opzij en haalde een klein pakketje uit de holte. Ze stopte het in haar mand, sloot de opening weer af en stond langzaam op.

Jochem wist niet wat hij moest denken. Hij begreep niet wat ze daar deed. Maar hij wist wel één ding.

Ze hoorde bij het bos.

En iemand die bij het bos hoorde, wist misschien meer dan hij.

Toen ze haar eerste stap terug de andere richting op zette, maakte Jochem zonder het te willen een geluid.

Zijn voet schoof over een wortel.

Een zachte schrapende toon kwam uit de grond.

Het meisje bevroor.

Ze draaide zich abrupt om.

Haar ogen versmalden.

Ze keek recht naar zijn schuilplek.

Jochem bleef roerloos liggen.

Zijn adem hield op.

Het meisje liep langzaam in zijn richting. Niet bang. Niet voorzichtig. Maar nieuwsgierig, alsof ze al wist dat er iemand lag. Ze bleef staan op een paar meter van hem en keek hem aan.

“Je bent niet van hier,” zei ze zacht.

Jochem wist niet of hij moest knikken of blijven liggen. Hij voelde zijn hart opnieuw sneller gaan.

“Ze zoeken je,” zei ze opnieuw, nog zachter. “Dat hoorde ik net.”

Jochem slikte en kwam langzaam overeind, zijn handen nog steeds in de varens gedrukt alsof hij anders zou vallen.

“Ik heb je gezien,” zei ze, met een blik die niet vijandig was, maar doordringend. “Bij het veld. Je rende alsof de grond je niet meer wilde dragen.”

Jochem wilde iets zeggen, maar zijn stem faalde even. Hij probeerde opnieuw.

“Ik moet weg,” fluisterde hij uiteindelijk.

“Dat weet ik,” zei ze, bijna kalm. “Maar je komt er niet alleen doorheen.”

Jochem voelde een vreemde warmte door zijn borst trekken. Niet omdat hij haar kende, maar omdat voor het eerst iemand niet alleen maar naar hem keek als een vluchteling.

Het meisje draaide zich om en wenkte hem met één beweging van haar hand.

“Kom,” zei ze zacht. “Voor het donker wordt. Ik weet een plek. Maar je moet me wel vertrouwen.”

Jochem ademde zwaar.

Hij voelde zijn benen.

Zijn longen.

Zijn angst.

En toch stond hij op.

Hij keek nog één keer naar de richting van waar hij was gekomen, waar de jongen lag die hem had geholpen.

En toen volgde hij haar het bos in.

En dit was het eerste moment waarop hij niet alleen vluchtte.

Maar werd geleid.

8. het Schuilhuis in de Diepte

Het bos leek dieper te worden naarmate ze verder liepen, alsof de bomen dichter om hen heen sloten en de lucht zwaarder werd van vocht en aarde. Jochem volgde het meisje zonder te vragen waar ze hem naartoe bracht. Hij wist dat hij dat misschien had moeten doen, dat hij voorzichtig moest zijn met vertrouwen, maar hij voelde ook dat hij geen andere keuze had. Zijn lichaam was moe, zijn hart zat vol van angst en schuld en de soldaten zaten veel dichter op hem dan hij wilde toegeven. Dus liep hij door, zijn voeten zakkend in het zachte mos en zijn handen af en toe de ruwe stammen rakend om zijn evenwicht te bewaren.

Het meisje sprak weinig, maar haar stappen waren zeker, alsof zij het bos kende zoals hij zijn eigen erf kende. Af en toe keek ze even om of hij nog volgde en maakte ze een kleine beweging met haar hand om hem dichter bij haar te houden. De stilte tussen hen was geen ongemakkelijke stilte. Het was het soort stilte dat ontstaat wanneer twee mensen weten dat woorden te veel geluid kunnen veroorzaken in een wereld die hen liever verborgen laat.

Ze bereikten een helling die bijna volledig bedekt was met varens. Het meisje ging op haar hurken zitten en schoof met haar handen een stuk mos weg dat Jochem nog nooit eerder had opgemerkt. Er verscheen een houten plaat die in de aarde verzonken lag. Ze duwde hem opzij en een donkere opening werd zichtbaar, zoals een mond die diep onder de grond uitkwam.

“Hier,” fluisterde ze, terwijl ze haar mand voorzichtig neerzette. “Het is veilig zolang je stil bent.”

Jochem keek naar de opening. Het rook er naar aarde, droog hout en iets dat leek op oude rook. Hij voelde twijfel opkomen, maar de afstand in de verte vulde zich langzaam met geluiden. Een hond blafte. Niet dichtbij, maar dichtbij genoeg om te weten dat ze hem opnieuw tegen de sporen van het veld hadden gezet. Hij keek naar het meisje en zag dat haar ogen helder en vastberaden waren.

Hij liet zich zakken in de opening. Het hout voelde koud aan zijn handen en zijn knieën gleden door de aarde terwijl hij afdaalde. Het meisje volgde, trok de plaat boven hen dicht en liet een duisternis achter die bijna tastbaar was. Jochem hoorde haar ademhaling vlak bij zich, langzaam en gelijkmatig. Zijn eigen ademhaling was zwaar en trillerig, alsof zijn lichaam nog niet begreep dat het hier even niet hoefde te rennen.

Ze staken een klein olielampje aan dat nauwelijks licht gaf, maar genoeg om de ruimte zichtbaar te maken. Het was groter dan hij had verwacht. De muren waren van hout, verstevigd met dikke balken. Aan één kant lag een stapel dekens. Aan de andere kant een kleine kist. Het rook er oud en gebruikt, maar niet verlaten.

Het meisje ging zitten en trok haar knieën op. “Wij gebruiken dit al jaren,” zei ze zacht. “Mijn familie. Mensen die moeten verdwijnen voor een paar uur. Soms voor een paar dagen.”

Jochem knikte. Hij wachtte. Hij wist dat hij iets moest zeggen, maar zijn stem voelde zwaar.

“Waarom help je mij,” vroeg hij tenslotte, zijn woorden zo langzaam uitgesproken dat het leek alsof hij ze uit de lucht moest verzamelen.

Het meisje keek omlaag, alsof ze naar de aarde luisterde voordat ze antwoord gaf. “Omdat het geen ongeluk was dat jij rende,” zei ze. “Het was noodzaak. En noodzaak is de enige reden die ik nodig heb.”

Jochem voelde iets in zijn borst bewegen. Niet opluchting. Niet verdriet. Iets ertussenin. Het gevoel dat iemand hem voor het eerst zag als meer dan een jongen op de vlucht.

Hij wilde verder vragen, maar buiten klonk ineens iets dat hem onmiddellijk verstijfde.

Het geluid van laarzen.
Niet één.

Meerdere.

Ze kwamen niet langzaam.

Ze kwamen doelgericht.

Het meisje doofde het lampje met één soepele beweging. De duisternis viel als een vallende steen over hen heen. Jochem hoorde zijn eigen ademhaling te luid worden en probeerde het geluid naar beneden te duwen, maar zijn borst weigerde te luisteren.

Er klonk een stem.

Duits.

Hard.

Zo dichtbij dat het voelde alsof iemand tegen de helling stond te schreeuwen.

Het meisje legde haar hand zacht op zijn arm.

Haar vingers waren koud en stevig tegelijk.

Ze boog naar zijn oor en fluisterde amper hoorbaar.

“Ze weten dat je hier bent.”

Jochem voelde hoe de wereld onder zijn voeten zakte. Zijn keel werd strak. Hij hoorde het klikken van geweren die in positie werden gebracht. Hij voelde de trilling van stappen die het mos boven hen in beweging brachten.

De soldaten stonden boven het schuilhuis.

Hij hoorde een hond snuiven.

Harde commando's.

Een soldaat die zei dat het spoor hier eindigde.

Een ander die zei dat dit de plek moest zijn.

Jochem kneep zijn ogen dicht.

Hij voelde hoe zijn hartslag te hard werd.

Hij voelde hoe paniek in zijn keel kroop.

Het meisje legde haar hand nog steviger op zijn arm.
Niet zacht.
Niet troostend.
Maar als een waarschuwing.

“Blijf stil,” fluisterde ze. “Al maken ze de grond open.”

En toen klonk het.

Een schot.
Geen rondvliegende kogel.
Maar een signaal.

Daarna een stem.
Laag.
Krachtig.
Dreigend.

“Durchsuchen.”

Jochem voelde het hout boven hen beven toen de eerste soldaat op de schuilplaats stapte.
Hij hoorde metalen punten die in aarde werden gedrukt.
Hij hoorde de hond grommen.
Hij hoorde iemand zeggen dat ze binnen een minuut zouden weten wat er onder de grond zat.

Het meisje kneep in zijn arm.
Hard.
Zonder angst.
Maar met de vastberadenheid van iemand die het bos beter kende dan zij ooit zouden kunnen begrijpen.

“Wacht op mijn teken,” fluisterde ze.
“En ren.”

De eerste schop raakte de houten plaat boven hen.
Het stof viel van de balken.
De wereld denderde.
Alles trilde.
Alles schreeuwde gevaar.

En toen, in dat ene moment, begreep Jochem iets wat zijn leven
opnieuw veranderde.

Hij was niet meer alleen die rende.
Hij werd verdedigd.
En iemand was bereid om voor hem te staan.

De plank boven hen kraakte opnieuw.
Een soldaat vloekte.
De hond blafte.
En de aarde lijkt te breken.

9. Onder het Brekende Hout

Het hout boven hun hoofden bewoog alsof het elk moment uit elkaar kon vallen. Kleine wolkjes stof dwarrelden omlaag en verdwenen in het donker om hen heen. Jochem voelde zijn hart zo hard kloppen dat het leek alsof het geluid door de aarde heen te horen was. De lucht werd zwaarder. Niet alleen door de duisternis, maar door de aanwezigheid van de mannen boven hen, mannen die geen seconde twijfelden dat zij wilden vinden wat zich onder de grond verborg.

Een hond snuffelde luid, zó dichtbij dat Jochem de adem van het dier door de kieren leek te voelen. Het meisje zat tegen hem aangedrukt, haar hand nog steeds om zijn arm geklemd, maar haar ademhaling was regelmatig en gecontroleerd. Hoe jong ze ook was, ze straalde iets uit dat hij niet van haar had verwacht. Rust. Focus. Alsof dit niet de eerste keer was dat ze zich onder de aarde verborg met gevaar boven hun hoofd.

Boven hen werd opnieuw iets tegen de houten plaat geslagen. Een harde schop. Het hout kraakte en Jochem voelde reflexmatig zijn schouders aanspannen, alsof zijn lichaam anticipeerde op het moment dat het plafond op hem neer zou komen. Buiten klonk een stem die iemand anders iets toeriep, kort en scherp, en daarna die zware stilte die alleen door geweld doorbroken kon worden.

Er kwam nog een stomp tegen het hout. Daarna een metaalachtig geluid, alsof iemand met de loop van een geweer tegen de randen tikte terwijl hij zocht naar zwakke plekken.

Jochem sloot zijn ogen, probeerde zijn adem laag te houden. Het meisje boog zich naar hem toe en fluisterde opnieuw, zo zacht dat hij de woorden meer voelde dan hoorde.

“Wacht totdat ze aan de andere kant staan. Dan bewegen we.”

Hij durfde niet te vragen hoe.

Hij durfde niet te vragen waarheen.

Hij durfde alleen maar te vertrouwen, omdat hij niets anders meer had.

De soldaten buiten verplaatsten zich. Het geluid van laarzen schoof over het mos. Iemand riep dat ze het hele gebied wilden controleren. De hond blafte opnieuw, maar daarna klonk het alsof hij werd weggetrokken. Het meisje draaide heel langzaam haar hoofd, alsof ze door de aarde heen kon zien waar iedereen stond.

“Nu niet,” fluisterde ze.

“Wacht.”

Jochem voelde het kloppen van zijn eigen hart in zijn keel.

Hij voelde zijn lichaam trillen van spanning.

Hij wachtte, omdat zij wachtte.

Boven hen klonk ineens het geluid van iemand die struikelde of viel. Een soldaat vloekte hard en een andere stem reageerde geërgerd. Er klonk een metalen klik toen iemand zijn geweer optilde. De hond begon te trekken aan zijn riem. Het was chaos in een heel klein gebied, alsof de soldaten elkaar in de weg zaten terwijl ze probeerden één ding te vinden: hem.

Toen veranderde alles met één enkele zin die door de lucht sneed.

“Er muss hier sein.”

De toon was anders dan de andere stemmen.

Dit was geen gewone soldaat.

Dit was iemand die leiding had.

Iemand die wist wat hij wilde.

Er klonk een langzaam, diepgaand geluid.

Een schop die precies op de rand van de houten plaat werd gezet.

Het hout kreunde onder het gewicht.

Jochem voelde hoe de spanning zich vastzette in zijn borst.

“Wacht,” fluisterde het meisje.

Haar lippen waren nauwelijks zichtbaar, maar haar stem was vast.

“Wacht tot ze naar de linkerzijde gaan.”

Alsof de natuur haar bevel hoorde, klonk er buiten iets dat hen afleidde. Een tweede groep soldaten naderde vanuit het oosten. Er klonken stemmen, vragen, antwoorden, en het geluid van een hond die in een andere richting werd gestuurd. De soldaten boven hen verplaatsten zich, hun laarzen kraakten over het hout en liepen naar de linkerkant van de helling.

Het meisje kneep zacht in zijn arm.

“Nu,” fluisterde ze.

Niet luid.

Niet panisch.

Maar met de overtuiging dat dit het enige juiste moment was.

Ze schoof zichzelf naar de achterwand van de ondergrondse ruimte en begon met één hand de aarde los te maken. Het leek onmogelijk, maar de wortels en aarde gaven mee. Jochem hielp, voorzichtig maar snel, tot er genoeg ruimte was om naar achteren te kruipen. Een smalle ruimte, verborgen achter een tweede balklaag, klein genoeg dat twee mensen zich er nauwelijks konden bewegen, maar groot genoeg om hen weg te houden van de plek waar de soldaten naar beneden zouden kijken als ze de plaat open forceerden.

Het meisje schoof de losse aarde terug zodra ze beiden krap in de ruimte zaten.

Ze drukte haar oor tegen de muur van aarde.

Jochem volgde.

Hun ademhaling was bijna gelijk.

Boven hen klonk het geluid dat hij had gevreesd.

Het hout brak.

Een plotseling, scherp gekraak dat door merg en been ging.
Stro viel naar beneden.
Een stem schreeuwde dat ze iets zagen.
Een ander riep dat ze moesten wachten.
Een derde beval dat iedereen zich gereed moest houden.

Jochem hoorde zijn eigen naam vallen.
Niet als vraag.
Als doelwit.

Hij voelde de paniek opkomen, maar het meisje legde opnieuw haar hand tegen zijn arm.
Haar vingers waren kalm, alsof zij niet bang was.
Alsof ze wist dat dit alles nog niet het einde was.

Door de kleine kier van aarde heen konden ze horen hoe soldaten beneden in het schuilhuis sprongen. Iemand zakte door de vloer. Hout brak. Iemand vloekte dat het leeg was. Een hond gromde. Iemand anders zei dat er sporen waren, maar dat ze oud leken. Het geluid van woede vulde de ruimte, woede die groter werd naarmate ze beseften dat ze opnieuw niets hadden.

Langzaam, één voor één, klommen de soldaten weer naar boven.
De hond werd weggeleid.
De stemmen werden zachter.
En de wereld buiten werd opnieuw stil.

Het meisje wachtte.
Lang.
Veel langer dan Jochem verwachtte.

Pas toen de stilte niet alleen te horen was, maar te voelen was, duwde ze voorzichtig de aarde opzij en keek door de smalle opening naar buiten.

“Ze zijn weg,” fluisterde ze.
“Maar ze blijven zoeken.”

Jochem knikte.

Hij voelde de spanning in zijn spieren zakken, maar niet verdwijnen.

Hij voelde de aarde, het donker en de geur van nat hout.

En hij wist dat dit moment hem had veranderd.

Hij kroop voorzichtig uit de kleine ruimte en keek naar het gat in de vloer van het schuilhuis.

Het was vernield.

Het lag open als een wond.

De plek waar hij een uur eerder nog verborgen lag, was nu onherstelbaar beschadigd.

Het meisje keek naar hem.

Niet bang.

Niet onzeker.

Maar met een blik die betekende dat hij nu niet meer alleen was.

“We moeten verder,” zei ze zacht.

“Diep het bos in. Voor het licht wordt.”

Jochem knikte.

En liep achter haar aan.

Niet als iemand die vluchtte.

Maar als iemand die wist dat hij werd gedragen door de mensen die hem zagen.

Zelfs in het donker.

Zelfs onder een brekend stuk hout.

10. Door de Stilte van het Oude Woud

Het licht veranderde zodra ze dieper het bos in liepen. De bomen stonden dicht bij elkaar en hun kruinen hielden het beetje ochtend dat door de lucht trilde tegen alsof de wereld daarboven op een andere manier bestond. Jochem voelde de aarde onder zijn voeten zachter worden. De grond was bedekt met een dikke laag gevallen bladeren van vorige seizoenen, waardoor elke stap die hij zette werd gedempt, alsof het bos zelf hem hielp om niet gehoord te worden. Het meisje liep een paar passen voor hem, haar bewegingen licht en zorgvuldig, alsof ze precies wist welke wortels te vermijden en welke stukken mos geluidloos waren.

Hij voelde de geur van vochtige aarde en oud hout sterker worden naarmate ze verder liepen. De stilte die hen omringde leek anders dan eerder. Niet dreigend. Maar diep. Een stilte die al langer bestond dan de oorlog, langer dan de mensen die het land bewoonden, een stilte die voelde alsof het bos hen zijn geheimen wilde vertellen, maar alleen als ze rustig genoeg ademhaalden om te luisteren.

Het meisje keek af en toe om, niet omdat ze twijfelde aan hun richting, maar omdat ze zeker wilde weten dat hij het tempo kon volgen. Jochem voelde de vermoeidheid in zijn benen en in zijn schouders, maar hij dwong zichzelf door te gaan. Het beeld van de vernielde schuilplaats zat nog steeds in zijn hoofd. Het besef dat de soldaten precies hadden gestaan waar hij lag, dat ze letterlijk boven hem hadden gestampt, zorgde voor een spanning die pas langzaam begon weg te zakken.

“We zijn bijna bij de oude beek,” zei het meisje plotseling, haar stem zacht maar duidelijk. “Daar is een plek waar we kunnen rusten. Niet lang. Maar lang genoeg om te bedenken waar we daarna heen moeten.”

Jochem knikte, al wist hij niet of ze dat kon zien. Hij wilde iets zeggen, iets dat haar bedankte of iets dat uitlegde wat hij voelde, maar zijn gedachten zaten vol met alles wat hij nog moest begrijpen. Zijn lichaam was moe, maar zijn hoofd was drukker dan ooit. De gezichten van de

mensen die hem hadden geholpen, één gevallen, één nog naast hem, trokken als schaduwen door zijn gedachten.

Zonder waarschuwing hield het meisje stil.

Ze tilde haar hand op naar hem, een stille beweging die hem deed verstijven.

Hij hoorde niets.

Hij zag niets opvallends.

Maar hij vertrouwde haar instinct.

Ze boog zich langzaam en tikte met haar vingers tegen de aarde.

Daarna wees ze naar een open plek tussen de bomen. Het duurde een paar seconden voordat hij begreep wat zij zag.

Sporen.

Meerdere.

Diep in de aarde gedrukt.

Van zware laarzen die niet behoorden tot boswachters of boeren.

Maar tot soldaten.

En ze waren vers.

“Ze zijn in het bos,” fluisterde het meisje. “Ze hebben de weg naar het oosten afgesneden.”

Jochem voelde hoe een koude golf door zijn borst trok. Hij wist dat hij niet veel tijd had, maar het idee dat de soldaten zich al zo ver verspreid hadden, maakte de wereld kleiner dan hij had gedacht. Hij keek naar de sporen en probeerde in te schatten hoe vers ze waren, maar het meisje was sneller.

“Ik denk dat ze hier een uur geleden langs zijn gekomen,” zei ze.

“Misschien iets langer. Maar niet veel.”

Ze liet haar blik langzaam over de bomen glijden, alsof ze kon zien hoe geluid zich door het bos bewoog. Daarna draaide ze zich naar hem.

“Kom,” zei ze zacht. “We gaan langs de beek. Het water maskeert onze geur.”

Ze liepen verder tot ze de beek bereikten, een smal lint van helder water dat tussen stenen en wortels door glinsterde. Het geluid van stromend water was kalm en zacht en maakte het bos minder dreigend. Ze gingen naast de beek lopen, hun voeten half in het water zodat hun spoor minder zichtbaar zou zijn voor honden. Het water was koud, zo koud dat Jochem zijn tenen bijna niet voelde, maar hij wist dat dit de beste kans was om hen af te schudden.

Langzaam begon het bos te veranderen.

De bomen stonden verder uit elkaar.

Er kwam meer licht door het bladerdak.

En het geluid van de beek werd breder en voller, alsof ze naar een plek liepen waar het bos meer ruimte had gemaakt.

Het meisje ging zitten op een omgevallen boomstam en gebaarde dat hij hetzelfde moest doen. Jochem zakte neer, zijn adem zwaar en zijn lichaam dankbaar dat het eindelijk mocht rusten. Het meisje keek hem aan alsof ze hem wilde bestuderen.

“Hoe heet je,” vroeg ze zacht.

“Jochem,” antwoordde hij.

Ze knikte langzaam. “Ik ben Lise.”

De naam voelde onverwacht warm, alsof het iets menselijks terugbracht in een wereld die hem de afgelopen uren alleen maar had weggehaald uit alles wat vertrouwd was. Hij wilde haar iets terugvragen, maar voordat hij iets kon zeggen, klonk er in de verte een geluid dat hen allebei verstijfde.

Een roep.
Kort.
Hard.
En in het Duits.

Jochem keek naar Lise en zag dat haar ogen donkerder werden.
Ze luisterde, liet het geluid door zich heen gaan en stond toen meteen op.

“Ze komen vanaf het noorden,” zei ze gespannen. “Dat betekent dat ze weten dat jij het bos hebt gehaald. Ze sluiten de beek af.”

Jochem stond ook op. Zijn hartslag ging opnieuw omhoog, maar zijn benen leken sterker te reageren dan eerder. Lise pakte haar mand, wierp één blik op de beek en wees toen naar een heuvelachtige strook land verderop.

“Daar ligt een oud jagershuis,” zei ze. “Voor iedereen verborgen behalve voor mensen die het al kennen. Het is niet groot. Maar het is genoeg om ons een paar uur te geven.”

Ze begon te lopen en Jochem volgde haar zonder aarzelen.
Hij voelde het water van de beek nog aan zijn voeten.
Hij hoorde de stemmen van de soldaten verderop.
Hij voelde de snelheid van het bos dat hen voortduwde.

En voor het eerst sinds alles begonnen was, voelde hij dat hij niet langer alleen was in zijn strijd.

Er was iemand naast hem.
Iemand die wist hoe te verdwijnen.
Iemand die hem wilde helpen.
Iemand die de weg kende door het donker.

11. het Jagershuis Aan de Rand van het Licht

De lucht werd lichter tussen de bomen terwijl ze dieper het bos in trokken, maar het licht voelde niet als ochtendlicht. Het was diffuus, zwak en blauwachtig, alsof het door een sluier moest breken voordat het de grond kon bereiken. Jochem liep achter Lise aan terwijl zijn gedachten zwaar en vol bleven, maar zijn stappen werden ritmischer. Het bos had een manier om hem te dwingen om door te gaan, alsof de grond hem duwde in plaats van dat hij hem droeg.

Lise bewoog snel, maar zonder paniek. Haar passen waren precies, haar ademhaling gecontroleerd, en elke keer dat ze omkeek had ze een blik in haar ogen die hem liet weten dat ze alles in de omgeving hoorde, zag en voelde. Jochem merkte dat hij zich meer op haar richtte dan op zijn eigen angst. Niet omdat zij veiligheid beloofde, maar omdat zij een richting gaf in een wereld die hem alleen maar naar binnen leek te willen trekken.

Het geluid van het stromende water bleef achter hen terwijl ze de beek verlieten en een helling op klommen die steiler werd dan het leek vanaf beneden. De bomen werden hoger en stonden verder uit elkaar, waardoor de wind vrijer door de takken kon bewegen. Het geritsel dat daardoor ontstond maakte Jochem nerveus, omdat elk geluid een signaal kon zijn, een voetstap, een beweging, een stem. Maar Lise tilde één hand op zonder te stoppen en hij volgde haar voorbeeld door zijn aandacht te richten op wat voor hen lag.

Na een paar minuten kwamen ze bij een open plek die bijna onnatuurlijk rond was. Het gras groeide er korter, de aarde lag hoger en in het midden stond een gebouw dat nauwelijks als een huis te herkennen was. Het was meer een hut dan een woning, gemaakt van dikke stammen en bedekt met een dak van donker hout en mos. De tijd had zijn sporen achtergelaten, maar op een manier die het gebouw juist meer liet opgaan in het bos. Alsof het bos het huis beschermde in plaats van andersom.

“Daar,” zei Lise zacht. “Het jagershuis. Het is ouder dan mijn vader kan herinneren. Niemand gebruikt het nog, behalve wij.”

Ze liep naar de deur, die niet helemaal recht hing maar nog stevig genoeg was om geluid tegen te houden. Jochem volgde haar naar binnen. Het rook er naar hars, oude rook en vocht, maar op een manier die vertrouwd voelde. De ruimte was klein, maar niet te klein. Er was een oude tafel, een bank van ruwe planken, een lage haard waarin nog as lag van iemand die er weken of misschien maanden geleden had gezeten. Aan de muur hingen een paar metalen haken waar vroeger waarschijnlijk gereedschap of huiden hadden gehangen.

Lise zette haar mand neer en haalde diep adem, alsof de hut een plek was waar ze eindelijk haar eigen spanning los kon laten. Jochem sloot de deur achter hen en voelde meteen hoe het bos buitensloot wat hen achtervolgde. De stilte binnen was anders dan buiten. Minder dreigend. Meer inhoudend. Alsof de muren oude verhalen vasthielden die hen nog even met rust lieten.

“Je kunt hier rusten,” zei Lise terwijl ze op de bank ging zitten. “Niet lang, maar lang genoeg om na te denken over de volgende stap.”

Jochem ging tegenover haar zitten en voelde zijn spieren eindelijk zakken. Zijn lichaam voelde zwaar en zijn keel was droog. Hij wilde spreken, maar zijn woorden bleven achter zijn tanden zitten omdat hij nog steeds probeerde te begrijpen wat de dag met hem had gedaan. Hij ademde diep in en probeerde zijn stem te vinden.

“Waarom help jij mij,” vroeg hij opnieuw, dit keer zachter en minder opdringerig dan toen hij het in de schuilplaats vroeg. “Je kent mij niet. Je weet niet eens wat er is gebeurd.”

Lise keek hem aan, niet ontwijkend, maar met een aandacht die hem bijna ongemakkelijk maakte. Ze vouwde haar handen in haar schoot en nam een paar seconden voordat ze antwoord gaf.

“Hier in het bos kiezen wij onze eigen regels,” zei ze. “Niet omdat we helden zijn. Niet omdat we moeten. Maar omdat er momenten zijn waarop iemand niet alleen mag zijn. Jij bent zo iemand.”

Jochem voelde zijn adem stokten. De woorden klonken simpel, maar er zat zoveel achter dat hij niet wist wat hij moest zeggen. Hij wilde uitleggen wat er echt was gebeurd. Dat hij niet wilde vluchten omdat hij bang was, maar omdat hij zichzelf niet kon verdragen als iemand hem zou zien als wat hij nooit had willen zijn. Hij wilde vertellen over de wagen. Over het paard. Over de schok. Over de stilte daarna. Maar voordat hij iets kon zeggen, klonk buiten een geluid dat het huis stil deed worden.

Het was geen stem.
Geen schot.
Geen hond.

Maar een breekbaar geluid van takken die onder gewicht knapten.

Lise keek op.
Haar ogen werden smal en aandachtig.
Ze stond zonder een woord op, liep naar het raam en keek door de smalle kier tussen de planken naar buiten.

Jochem voelde hoe zijn lichaam weer spanning opbouwde, alsof zijn spieren de rust die hij net had gevonden alweer wilden loslaten. Hij stond op en ging naast haar staan. Ze keek niet naar hem, maar hield haar blik gericht op de bomen aan de rand van de open plek.

Na een paar seconden fluisterde ze, nog zachter dan voordien.

“Iemand is hier.”

Ze zei het niet uit angst, maar uit zekerheid.
Ze stapte weg van het raam, pakte haar mand op en zette hem onder de tafel.

Daarna liep ze naar de deur en legde haar hand op het hout, alsof ze de trillingen wilde voelen die van buiten kwamen.

Jochem luisterde.

Het geluid kwam opnieuw.

Langzaam.

Zwaar.

Niet snel.

Niet sluipend.

Maar met de vastheid van iemand die wist waar hij liep.

“Het is geen soldaat,” fluisterde Lise. “Die bewegen anders.”

Jochem keek haar aan. Zijn hart was nog steeds gespannen, maar iets in haar toon maakte dat hij anders luisterde. Hij hoorde geen commando's. Geen metalen klik. Geen hond.

Maar iemand die ademde tussen de bomen.

“Ik denk dat het iemand van ons is,” zei Lise. “Maar ik weet niet wie.”

Ze liep naar de tafel, bukte zich en trok een losse plank omhoog. Onder de plank lag een smalle houten doos. Ze opende hem en haalde er een klein mes uit, eenvoudig maar scherp.

Ze gaf het aan Jochem.

“Voor het geval dat,” zei ze rustig. “Je moet voorbereid zijn, wat er ook gebeurt.”

Hij keek naar het mes in zijn hand.

Het voelde licht.

Maar het gewicht van het moment voelde zwaar.

Lise zette zichzelf naast hem, een paar stappen van de deur.

Het geluid van voetstappen kwam dichterbij.

Iemand ademde hoorbaar door de bomen heen.
De wind hield op met bewegen.
Het huis leek zijn adem vast te houden.

En toen klonk het.

Een stem.
Menselijk.
Voorzichtig.
Zacht.

“Lise,” zei de stem. “Ben je daar.”

Lise reageerde niet meteen.
Ze keek naar Jochem, alsof ze wilde weten hoe hij dit zou oppakken.
Daarna zette ze één stap naar voren en legde haar hand op de deur.

“Het is mijn broer,” fluisterde ze. “Maar dit verandert alles.”

Voordat Jochem iets kon vragen, trok ze de deur langzaam open.

En de jongen die buiten stond keek met ogen voller kennis dan Jochem ooit had verwacht.

12. Wanneer de Waarheid Binnenstapt

De jongen die in de deuropening stond leek in eerste instantie op een silhouet dat door het licht van het bos werd uitgesneden. Zijn schouders waren breed en zijn houding rustte op een manier die tegelijkertijd gespannen en beheerst leek. Het duurde even voordat Jochem zijn gezicht duidelijk kon zien. Zijn ogen waren donker, niet dreigend maar scherp, alsof hij zonder moeite de spanning in de hut kon lezen. Zijn kleding was eenvoudig, net als die van Lise, maar zijn handen verrieden dat hij gewend was om zwaar werk te doen. Toen hij naar binnen stapte, vulde zijn aanwezigheid de ruimte op een manier die maakte dat zelfs het oude hout leek te luisteren.

“Je was langer weg dan je zou moeten zijn,” zei hij tegen zijn zus met een stem die rauw klonk, alsof hij al uren had gesproken zonder pauze.

Lise knikte kort, zonder excuses of uitleg. “Er was reden voor,” antwoordde ze terwijl ze een stap opzij deed zodat hij Jochem kon zien.

Het moment dat de jongen Jochems blik ving, veranderde de sfeer in de hut. Niet vijandig, niet afwijzend, maar geladen. Zijn ogen gingen van Jochems gezicht naar zijn kleren, naar zijn houding, en weer terug. Hij leek alles te peilen zonder een woord te zeggen. Toen hij eindelijk sprak, was zijn toon laag en bedachtzaam.

“Jij bent de jongen waar ze naar zoeken.”

Het was geen vraag.
Gewoon een feit dat de hut vulde.

Jochem voelde een stijgende spanning in zijn borst, alsof zijn hart zich probeerde te verstoppen achter zijn ribben. Hij wilde iets zeggen, maar voordat hij zijn mond kon openen, deed de jongen dat opnieuw.

“Je hebt iets gedaan wat hen heeft wakker gemaakt,” zei hij. “En dat gebeurt niet vaak.”

Lise wierp hem een scherpe blik toe, niet omdat hij ongelijk had, maar omdat zijn directheid rauwer was dan zij wilde dat Jochem die zou horen. Toch zei ze niets. Ze liet hen spreken.

Jochem haalde diep adem. Hij voelde de zwaarte van de woorden die hij al de hele dag probeerde te dragen, maar nog steeds niet hardop had uitgesproken. Hij keek naar de jongen en voelde dat hij dit niet langer kon terughouden.

“Het was een ongeluk,” zei Jochem langzaam, alsof elke letter door een nauwe doorgang moest worden geduwd. “Ik wilde niets doen. Ik wilde niemand kwaad doen. Het paard schrok. De kar gleed. Hij stond te dichtbij. Ik heb hem niet eens gezien tot het te laat was.”

De jongen luisterde zonder zijn blik af te wenden. Hij bleef staan, zijn handen losjes naast zijn lichaam, maar zijn aandacht was scherp als een mes. Toen Jochem klaar was, zei hij niets. Hij knikte alleen, alsof hij iets hoorde dat hij al half had verwacht.

“Een ongeluk,” zei hij na een paar ademhalingen. “Daar trekken zij zich niets van aan. Zij zien geen ongeluk. Zij zien alleen verlies van hun eigen kant. En daarvoor willen ze iemand laten boeten.”

Jochem voelde hoe zijn keel opnieuw strak werd. Hij wist dat dit waar was. De manier waarop de soldaten hem hadden gezocht liet weinig ruimte voor hoop. Ze zouden niet stoppen. Niet na vanmorgen. Niet na het veld. Niet na de schuur. Hij had al te veel sporen achtergelaten. En nu kwam een ander besef langzaam tot hem, een besef dat bijna harder aankwam dan de achtervolging zelf.

“Hoe weet jij dit,” vroeg hij.

Lise keek naar haar broer, omdat zij het antwoord al wist. De jongen stapte naar de tafel, zette zijn hand op het ruwe hout en liet zijn vingers langs de scheuren gaan.

“Wij volgen hun bewegingen,” zei hij. “Niet omdat we strijd willen. Maar omdat strijd altijd naar ons toe komt, of we dat willen of niet. Ze zijn al twee dagen onrustiger dan normaal. De posten zijn verschoven. De patrouilles zijn verdubbeld. De hondensecties zijn uitgebreid. Dat gebeurt niet zomaar.”

Hij draaide zich naar Jochem en zijn blik werd iets zachter.

“Je bent niet het enige dat hen beweegt. Maar jij hebt iets aangeraakt dat groter is dan jij kunt weten.”

Die woorden bleven hangen als rook in de hut.

Niet dreigend.

Maar zwaar.

Zwaarder dan Jochem had verwacht.

Lise pakte een oude stoel en ging zitten, haar armen losjes over haar knieën. Ze keek afwisselend naar haar broer en naar Jochem, alsof ze een brug wilde slaan tussen twee werelden die elkaar niet zomaar begrepen.

“We moeten verder,” zei ze uiteindelijk. “Hij kan hier niet blijven. Niet met zoveel beweging in het bos.”

Haar broer knikte. “Niet hier,” herhaalde hij. “Maar ook niet terug. Nooit terug. De wegen zijn afgesloten. Het veld is niet langer veilig. En ze zijn begonnen aan de zuidzijde, wat betekent dat ze het bos aan twee kanten willen dichtmaken.”

Jochem voelde hoe de woorden hem steeds dieper deden beseffen hoe klein zijn wereld was geworden. Hij had gedacht dat het bos groot genoeg was om hem even te omarmen. Maar nu klonk het alsof het bos zelf in tweeën werd gesneden door mannen die niet zouden rusten voordat ze hem hadden gevonden.

“Waar moet ik dan heen,” vroeg hij, niet in wanhoop maar in oprechte verwarring.

De jongen keek naar buiten, naar de bomen die zacht bewogen in de wind.

“Er is een plek,” zei hij langzaam. “Diep in het woud. Aan de rivier. Een oude molen die niemand meer gebruikt. Daar kan je een nacht blijven. Misschien langer. Maar het is gevaarlijk om er alleen heen te gaan.”

Lise stond op, haar gezicht vastbesloten.

“We gaan met hem mee,” zei ze zonder twijfel.

Haar broer keek naar haar alsof hij wilde protesteren, maar hij deed het niet. Hij zag iets in haar blik dat hem vertelde dat ze haar keuze al had gemaakt nog voordat hij was gearriveerd. Hij knikte langzaam.

“Goed,” zei hij. “Maar we moeten snel zijn. Ik hoorde net iets verderop een signaal. Niet hard. Maar genoeg om te weten dat ze dichterbij komen.”

Hij keek naar Jochem.

“Vanaf dit moment ben je niet langer iemand die vlucht,” zei hij. “Je wordt iemand die geleid moet worden. Anders haal je de rivier niet.”

Jochem voelde een onverwachte warmte door zijn borst trekken.

Niet door moed.

Niet door overwinning.

Maar door het besef dat hij niet langer alleen hoefde te vechten.

Het bos bewoog zacht in de wind. De hut werd stil.

En voor het eerst sinds zijn vlucht voelde Jochem dat er een pad voor hem lag, zelfs als het diep in de duisternis verdween.

Hij pakte het mes dat Lise hem eerder had gegeven en knikte.

Niet naar hen, maar naar zichzelf.

13. het Pad Langs de Rivier

Het werd snel duidelijk dat ze het jagershuis niet langer konden gebruiken als schuilplaats. Het bos had een stilte aangenomen die anders was dan eerder die dag, een stilte die niet voortkwam uit rust, maar uit beweging die net buiten hun gehoor lag. Lise en haar broer wisselden nauwelijks woorden. Ze leken met korte blikken te communiceren, alsof het bos hun taal al langer kende dan Jochem. Toen ze de deur van de hut achter zich sloten, voelde hij hoe de lucht buiten kouder en scherper tegen zijn wangen sloeg. De zon stond hoger, maar het licht bereikte hen nauwelijks tussen de dichtbegroeide kronen van de bomen.

Ze liepen met snelle pas, niet rennend, maar met een doel dat Jochem nog niet kon bevatten. Haar broer ging voorop, zijn bewegingen stevig en vast. Lise liep naast Jochem en keek af en toe opzij om te controleren of hij nog kon volgen. Hij voelde zijn benen zwaar worden van de opeenstapeling van angst, vermoeidheid en spanning, maar er was een nieuwe kracht in hem gekomen, een kracht die voortkwam uit het feit dat hij niet langer alleen hoefde te denken. De wereld werd draaglijker wanneer iemand de weg wist.

Het bos veranderde van structuur naarmate ze verder liepen. De bodem werd zanderiger, de bomen stonden minder dicht op elkaar en het geluid van stromend water klonk in de verte. Het duurde even voordat Jochem het herkende, maar toen hij beter luisterde, hoorde hij het ritmische klotsen van een rivier die zich door een bedding wrong. De wind bracht de geur van koud water met zich mee, vermengd met de geur van natte aarde en mos. Het was een geur die hem deed denken aan de ochtenden op het land thuis, wanneer de lucht nog fris en ongerept voelde. Maar nu hing er iets anders in die geur. Een spanning die maakte dat hij zijn adem inhield zonder dat hij dat wilde.

Lise's broer hield halt bij een smalle doorgang tussen twee oude eiken. Hij legde zijn hand zachtjes tegen de stam, alsof hij wilde voelen hoe lang de boom al had gestaan en hoeveel mensen hem waren

voorgegaan op dit pad. Toen hij zich omdraaide, keek hij Jochem recht aan.

“Vanaf hier moeten we stiller zijn,” zei hij op zachte toon. “De rivier draagt geluid verder dan het bos. Als ze aan de noordkant zoeken, kunnen ze ons horen voordat ze ons zien.”

Jochem knikte en slikte de droogte in zijn keel weg.

Er was geen angst in de woorden van de jongen.

Alleen waarschuwing.

En verantwoordelijkheid.

Ze daalden de helling af, waarbij Jochem af en toe zijn hand tegen de grond moest zetten om niet weg te glijden. De aarde was los en vermengd met wortels die in kronkelende vormen door het zand liepen. Toen ze de vlakke oever bereikten, opende het bos zich voor even en lag de rivier als een lange, donkere slang door het landschap. Het water stroomde niet snel, maar de stroming was diep en zwaar, alsof de rivier zelf herinneringen droeg die zij nooit zouden kennen. Het zonlicht raakte het water in zilveren fragmenten die meteen weer verdwenen in de diepte.

“Blijf dicht bij de oever,” fluisterde Lise. “Maar niet te dicht. Als er iemand aan de overkant staat, zien ze je sneller dan je denkt.”

Ze liep voor hem uit, haar voeten licht op de natte aarde. Jochem hoorde het zachte geluid van hun stappen en het constante ruisen van het water. Het werd een ritme dat hem bijna kalmeerde, maar telkens wanneer hij zich liet meevoeren door de herhaling, drong de realiteit van zijn situatie zich weer aan hem op. Hij was nog steeds iemand die gezocht werd. Iemand die niet terug kon. Iemand die bij elke stap verder van alles wat hij kende werd weggetrokken.

Ze volgden de rivier een lange tijd. Het was moeilijk om in te schatten hoe lang precies. De zon veranderde nauwelijks in intensiteit en het bos was als een deken die elke vorm van tijd buiten hield. Pas toen de oever breder werd en het water langs stukken rots liep, hield Lise's broer stil.

Hij draaide zich om naar Jochem met een blik die hem tegelijkertijd geruststelde en waarschuwde.

“Vanaf hier wordt het anders,” zei hij. “De oude molen ligt nog een half uur verderop. Maar het is open terrein. We kunnen daar niet zomaar doorheen bewegen zonder gezien te worden.”

Jochem voelde zijn handen trillen, al wist hij niet of het kwam door vermoeidheid of door het vooruitzicht dat ze opnieuw kwetsbaar zouden worden. Lise stapte dichterbij hem toe, haar stem zacht maar duidelijk.

“Er is een pad door de struiken,” zei ze. “Maar het is smal en moeilijk te volgen. Toch is het veiliger dan open land. De soldaten gaan zelden door dichte begroeiing als ze haast hebben.”

Haar broer knikte. “We gaan links van de rivier,” zei hij. “Tussen de doornstruiken door. Het is zwaar en het kost tijd, maar het houdt ons uit hun zicht.”

Ze gingen verder, maar dit keer langzamer en lager bij de grond. De struiken waren dicht en vol met scherpe takken die aan hun kleding trokken. Jochem voelde de dorens door de stof heen schrapen, maar hij klaagde niet. De pijn was niets vergeleken bij het gevaar dat hen volgde. Hij ademde door zijn neus, probeerde zijn stappen laag te houden en volgde de bewegingen van Lise zo nauwkeurig mogelijk.

Het geluid van de rivier bleef naast hen, maar werd dieper en luider naarmate ze verder liepen. De struiken begonnen af te nemen en in de verte kon Jochem iets zien wat leek op een donkere schim tegen de horizon. Lise's broer hield opnieuw stil.

“Daar,” zei hij terwijl hij met zijn kin naar de schim knikte. “De molen. Hij ligt lager dan het land eromheen. Dat helpt. Maar het betekent ook dat we pas op het laatste moment kunnen zien wie er al is.”

Jochem kneep zijn ogen samen. De vorm was vaag, maar herkenbaar genoeg om zijn hart sneller te doen slaan. De molen leek verlaten, een silhouet dat net niet helemaal recht stond, alsof het meer door herinnering werd overeind gehouden dan door hout en stenen.

“We moeten voorzichtig zijn,” fluisterde Lise. “Dit is een plek die mensen gebruiken wanneer ze niet gezien willen worden. En dat geldt niet alleen voor ons.”

Ze zakten langzaam dichterbij de molen toe, de struiken achter hen, de rivier naast hen en het oude gebouw voor hen als een schaduw van hoop en gevaar tegelijk.

En terwijl ze dichterbij kwamen, voelde Jochem dat er iets anders in de lucht hing.

Niet het geluid van soldaten.

Niet de geur van rook.

Maar een spanning die dieper zat.

Alsof iemand hen verwachtte.

14. de Molen zonder Naam

De oude molen stond als een donkere wachter aan de rand van de rivier, half overhellend, alsof het gebouw zelf niet kon beslissen of het wilde blijven staan of eindelijk wilde bezwijken onder de last van alle jaren die het had gedragen. De houten wieken waren al lang verdwenen en de muren waren op sommige plekken zo verweerd dat het leek alsof de wind er doorheen ademhaalde. Toch had het bouwwerk een soort aanwezigheid die maakte dat Jochem onbewust langzamer ging lopen. Niet uit angst. Maar uit respect voor iets dat langer had overleefd dan mensen konden begrijpen.

Lise's broer bleef laag. Hij maakte een korte, onhoorbare beweging met zijn hand en Jochem begreep dat ze dichterbij de grond moesten blijven. Ze kropen door de laatste strook struiken totdat ze de rand van het open terrein bereikten. De wind streek over het gras en bracht de geur van rivierwater met zich mee, vermengd met de muffe geur van oud hout. Lise legde haar hand even op Jochems schouder, niet als waarschuwing, maar als bevestiging dat hij het tempo kon volhouden.

“Vanaf hier geen geluid,” fluisterde ze. “En blijf achter mij.”

Ze staken het open stuk over in een lage, gebogen beweging, waarbij elke stap precies werd geplaatst om geen tak te breken of een steentje te laten rollen. De molen werd groter naarmate ze dichterbij kwamen en Jochem zag dat de oude deur niet volledig dicht was. Een dunne donkere kier liet zien dat er een opening was waar licht niet naar binnen ging, maar duisternis juist naar buiten leek te kruipen.

Lise's broer hield stil vlak voor de muur van de molen. Hij luisterde. Jochem hoorde niets behalve zijn eigen adem en het zachte klotsen van de rivier. De jongen legde zijn hand tegen de muur en onderzocht voorzichtig de rand van het hout, alsof hij wilde voelen of iemand kortgeleden nog aan de deur had gezeten. Daarna keek hij naar Lise en Jochem en knikte langzaam.

“Binnen is het veilig,” zei hij zacht. “Maar alleen als we eerst zeker weten dat niemand ons voor is geweest.”

Hij duwde de deur heel voorzichtig open. Het hout kraakte niet, ondanks de oude nerven die door de planken liepen. Binnen hing een geur die Jochem meteen herkende: vocht, graan, oude stof en een vleugje rook van een vuur dat ergens in een ver verleden had gebrand. Het was geen geur van gevaar. Maar ook geen geur van rust. Eerder iets dat ertussenin zweefde.

Lise ging als eerste naar binnen, lichtvoetig en alert. Haar broer volgde haar en Jochem ging als laatste, waarbij hij de deur achter zich dichtduwde tot er nog maar een kleine spleet overbleef die licht doorliet. Zijn ogen moesten wennen aan de duisternis. De ruimte was groter dan hij had verwacht. De oude meelstenen stonden scheef tegen de muur, half bedolven onder stof. Een houten trap leidde naar een verdieping die gedeeltelijk was ingestort. De wind floot door de kieren van het dak, waardoor het leek alsof de molen fluisterde in een taal die alleen bomen en water verstaan.

“We blijven beneden,” zei Lise’s broer. “Boven is te onstabiel.”

Hij bewoog zich naar een donkere hoek, waar een laag houten luik half onder een stapel oude jutezakken lag verborgen. Hij trok het luik omhoog en een smalle ruimte werd zichtbaar. Het was geen tunnel, maar meer een lage kelder waarin oude voorraadpotten stonden, allemaal leeg en stoffig. Het was net groot genoeg om in te zitten. Niet om in te liggen.

“Hier kunnen we schuilen als het nodig is,” zei hij. “Maar eerst moet ik iets zien.”

Hij liep naar het raam dat uitkeek op het pad langs de rivier. De opening was klein, precies genoeg om een strook licht binnen te laten zonder dat iemand van buiten naar binnen kon kijken. Hij boog zich naar voren, keek een paar tellen en draaide zich toen naar Jochem.

“Ze zijn in de buurt,” zei hij rustig. “Niet hier. Nog niet. Maar de honden hebben de richting gevonden.”

Jochem voelde zijn borst zich opnieuw samentrekken. De gedachte dat de soldaten zo dichtbij waren, maakte zijn keel droog. Hij wist dat ze niet konden blijven wachten tot het donker werd. Het gevaar bewoog sneller dan de tijd.

Lise kwam naast hem staan en legde haar hand op zijn arm. Haar aanraking was warm en kalm, alsof ze hem wilde laten weten dat hij nog steeds kon ademen, ondanks alles wat hem belaagde.

“Luister,” zei ze zacht. “We weten een pad dat hen om de tuin kan leiden. Maar het is gevaarlijk. Er zijn stukken waarbij je moet kruipen over rotsen en langs steile oevers. En als je valt, val je in de rivier.”

Haar woorden klonken niet als een waarschuwing, maar als een feit dat moest worden geaccepteerd. Ze keek hem aan met een blik die tegelijk zacht en scherp was.

“Als we dat pad nemen, kunnen we hen afschudden,” zei ze. “Maar je moet sterk blijven. En je moet me volgen, stap na stap, zonder twijfel.”

Jochem keek naar haar, naar haar broer, naar de donkere ruimte van de molen en naar het raam waar langs licht naar binnen viel als een smalle strook hoop.

Hij voelde zijn adem trillen.

Hij voelde zijn hart bonzen.

Maar iets in hem was veranderd.

Niet doordat hij minder bang was.

Maar omdat hij wist dat hij niet meer alleen hoefde te bepalen waar hij heen moest.

Hij werd geleid.

En hij vertrouwde hen.

“Goed,” zei hij langzaam. “Wat moet ik doen.”

Voordat iemand kon antwoorden, klonk buiten iets dat het hele gebouw stil maakte.

Een schorre blaf.

Daarna een roep.

Laag en scherp.

Niet ver weg.

Niet dichtbij.

Maar precies genoeg om te weten dat het moment van rust voorbij was.

Lise's broer liep naar de deur, drukte zijn oor tegen het hout en luisterde.

Hij draaide zich om en keek hen beiden aan.

“Ze komen,” zei hij rustig. “Vanuit het westen.”

Hij liep naar het luik en zette het open. Daarna maakte hij een uitnodigend gebaar naar Jochem, maar niet omdat hij hem daar wilde hebben. Het was een test. Een bevestiging.

“We moeten nu beslissen,” zei hij. “Binnen blijven en hopen dat ze ons niet zien. Of vertrekken en naar de rotsen gaan.”

Jochem voelde zijn hart zwaar worden.

Zijn benen waren moe.

Zijn hoofd was vol.

Maar hij wist dat dit geen vraag was die tijd liet om te twijfelen.

Hij keek naar de deur.

Naar Lise.

Naar haar broer.

En wist zijn antwoord.

Hij tilde zijn kin iets op.

“We gaan.”

15. de Rotsen Onder de Riviermist

Zodra Jochem het woord had uitgesproken, leek de lucht in de molen te veranderen. Alsof zijn besluit het vertrek vulde met een nieuwe richting, een lijn die hen niet alleen een keuze gaf maar ook een verplichting. Lise keek hem aan met een blik die ergens tussen opluchting en ernst lag, zonder woorden maar duidelijk genoeg om te voelen dat hij het juiste had gedaan. Haar broer knikte langzaam, alsof hij het al had verwacht, alsof de beslissing nooit echt onzeker was geweest.

“We vertrekken nu,” zei hij zacht terwijl hij naar het raam liep en opnieuw naar buiten keek. “De wind draait. Hun geluid draagt anders. Dit is ons moment, klein maar genoeg.”

Hij pakte de deur voorzichtig vast en opende hem slechts een kier om door de spleet te kijken. De lucht buiten was zwaar en vochtig, alsof de riviermist zich dieper tussen de bomen wilde nestelen. Het bos maakte zachte geluiden die niet richting gaven, maar wel beweging verrieden. De jongen knikte naar Lise.

“Voorop,” zei hij. “Jij kent het pad beter dan ik.”

Lise knoopte haar jas dicht om haar middel en pakte haar mand stevig vast, niet omdat ze hem niet wilde verliezen, maar omdat de inhoud ervan belangrijker was dan Jochem tot nu toe had kunnen begrijpen. Ze gebaarde naar hem dat hij dicht bij haar moest blijven, dichters dan in het bos, dichters dan bij de rivier. Jochem voelde dat hij haar niet meer uit het oog mocht verliezen, want één misstap op het pad dat zij bedoelde kon meer doen dan alleen vallen. Het kon verdwijnen betekenen.

Zodra ze naar buiten stapten, omhulde de mist hen als een koude adem. Het was geen dikke mist, maar een lage, sluipende nevel die alles verzachtte zonder iets echt te verbergen. Het was een mist die beweging aantoonde in kleine ritselingen en schaduwen, maar niets

duidelijk liet zien. Jochem voelde hoe zijn adem zichtbaar werd in de lucht, alsof de wereld hem markeerde bij elke stap die hij zette.

Lise leidde hen langs de zijkant van de molen, waar een smal pad begon dat nauwelijks zichtbaar was onder het oude gras. Het pad daalde direct af, steil en glibberig door modder die door de rivier omhoog was geslagen. Jochem voelde hoe zijn voeten schuifelden, maar hij ving zichzelf op met een hand tegen een rotswand. Haar broer volgde hen in stilte, zijn stappen zwaar maar gecontroleerd.

“Blijf laag,” fluisterde Lise zonder om te kijken. “Het terrein zorgt ervoor dat geluid sneller omhoog gaat dan omlaag.”

Het landschap veranderde plotseling. De bomen hielden op en maakten plaats voor rotsen die in onregelmatige vormen uit de aarde staken, alsof ze ooit door het water waren uitgespuwd en nu vastzaten in de grond. De rivier klonk luider, hoewel ze hem nog niet konden zien. Het water sloeg ergens tegen stenen, diep en krachtig, alsof het een waarschuwing wilde zijn voor alles dat te dichtbij kwam.

Ze kwamen bij een smalle richel die langs de rand van een grote rotswand liep. Jochem keek naar beneden en zag hoe de diepte onder hen bijna volledig verborgen was door mist. Een verkeerde stap zou hem niet zomaar doen vallen, maar doen verdwijnen in iets dat dieper leek dan water alleen. Zijn keel werd droog en zijn adem versnelde, maar hij dwong zichzelf om naar Lise's voeten te kijken in plaats van naar de afgrond.

“Gebruik de kleine inkepingen,” fluisterde ze. “Ze zijn oud, maar ze houden.”

Hij zag ze pas toen zij ze aanwees: kleine groeven in het steen, nauwelijks breed genoeg voor een half voetblad, maar precies diep genoeg om houvast te bieden. Hij zette zijn voet in de eerste, voelde hoe zijn gewicht naar voren werd geduwd en zijn handen gleden langs het ruwe oppervlak van de wand. Lise ging voor hem uit, haar

bewegingen soepel, bijna elegant, alsof ze het pad al haar hele leven kende. Haar broer was een schaduw achter hen, stil maar waakzaam.

Het pad werd smaller. De mist dikker.

Het water onder hen klonk als een ademhaling die telkens dieper werd, alsof de rivier hen in zijn macht had.

Jochem voelde een trilling onder zijn voeten, niet van aardbeweging, maar van spanning in zijn eigen spieren die op het punt stonden te blokkeren. Lise keek om, haar gezicht half verborgen in de nevel, en hij zag in haar blik geen angst maar vastberadenheid.

“Je doet het goed,” fluisterde ze. “Nog maar een klein stuk.”

Hij knikte, niet omdat hij de woorden geloofde, maar omdat hij haar moest volgen. De richel boog naar links, langs een scherpe rots die als een mes naar de rivier wees. Lise maakte zich klein, gleed langs het uitstekende stuk steen en wachtte op hem. Jochem hield zijn adem in, zette zijn voet in een van de inkepingen en trok zich langs de scherpe rand. De koude rots schuurde langs zijn jas, maar hij bleef in beweging. Hij voelde zijn hart bonzen, maar hij haalde het.

Toen ze alle drie langs de richel waren, kwamen ze op een bredere strook land. Het gras was laag en glibberig, maar veilig genoeg om op te staan. Jochem ademde diep in en voelde voor het eerst in minuten dat zijn benen hem weer konden dragen zonder dat hij bang was om te vallen.

Ze hadden geen tijd om uit te rusten.

Want precies op dat moment, vanaf het pad boven de rotswand, klonk een geluid dat niet bij de natuur hoorde.

Een stem.

Hard.

Duitstalig.

Met bevel in elke toon.

Lise's broer draaide zich langzaam om en keek naar de hoogte.
Jochem volgde zijn blik en zag door de nevel heen schaduwen
bewegen.

Zwaar.

Doelgericht.

En niet ver genoeg weg.

“Ze hebben het pad gevonden,” zei Lise's broer met een stem die kalm
was, maar harder klonk dan eerder.

Jochem voelde de spanning opnieuw door zijn hele lichaam trekken.
Niet alleen omdat ze gezien konden worden.

Maar omdat het pad dat zij net hadden genomen, het enige pad was dat
niet terug kon worden gegaan.

Ze konden niet omhoog.

Ze konden niet naar de molen.

Ze konden niet blijven staan.

Er was maar één weg.

Vooruit.

Lise keek naar Jochem met een blik die hem geen keuze liet.

Ze wees naar een smalle doorgang die verder de rotsen in liep.

“Daar,” fluisterde ze. “Nu.”

En ze liepen verder.

Diep het onbekende in.

Waar de riviermist nog dichter hing dan het bos ooit had gedaan.

16. het Pad dat Niemand Kiest

De doorgang waar Lise naar wees was nauwelijks zichtbaar, een smalle spleet tussen twee afgebrokkelde rotswanden waar het licht zich alleen doorheen wrong als een dunne streep die geen richting gaf. De mist hing er dikker dan erbuiten en leek tussen de stenen te blijven hangen zoals rook in een kamer zonder ramen. Lise glipte er als eerste doorheen, haar schouders strak tegen de stenen, haar bewegingen snel maar gecontroleerd. Jochem volgde onmiddellijk, terwijl haar broer achter hen bleef totdat zij beiden binnen waren. Toen gleed ook hij door de smalle opening en liet hij de buitenwereld achter zich alsof iemand een deur had gesloten.

Binnen was het kouder.

De lucht rook naar vocht en naar aarde die al jaren geen daglicht meer had gezien.

De rotsen voelden nat aan, niet van regen maar van de condenserende mist die door elke kier naar binnen kroop.

Het pad was smal en steil, een slingerend lint dat hen dieper in een soort natuurlijke kloof trok die door de tijd zelf was uitgesleten. De grond was ongelijk, bedekt met kleine stenen die onder hun voeten schuurden. Elke stap moest zorgvuldig worden geplaatst om te voorkomen dat ze uitgleden. Jochem voelde de spanning in zijn benen terwijl hij zijn evenwicht probeerde te bewaren. Zijn ademhaling werd sneller door de hoogteverschillen, terwijl de koude lucht op zijn keel drukte.

Lise liep voor hem uit en gaf af en toe korte aanwijzingen. Niet hardop, maar met handgebaren die alleen zichtbaar waren omdat hij zo dicht achter haar bleef. Haar broer sloot de rij, zijn ogen voortdurend omhoog gericht alsof hij verwachtte dat de stilte achter hen ieder moment zou breken. Jochem voelde de aanwezigheid van vervolgers, niet door geluid, maar door de manier waarop de lucht achter hen veranderde, warmer en zwaarder, geladen met beweging die nog moest komen.

Het pad werd smaller.

De wanden kwamen dichterbij elkaar.

Op sommige momenten kon Jochem zijn schouders nauwelijks draaien.

De kloof zakte dieper en dieper terwijl ze verder liepen, alsof het land hen in zichzelf opnam, hen naar een plek leidde die nooit bedoeld was voor menselijke voetstappen. De geluiden van de buitenwereld verdwenen langzaam. De rivier hoorde hij nog maar als een verre, zware echo. De wind was verdwenen. Alleen de geluiden van hun ademhaling, hun voeten op steen en af en toe een kleine steen die naar beneden rolde, vulden de stilte.

Op een gegeven moment hield Lise stil en tilde haar hand op, een duidelijke waarschuwing die Jochem deed verstijven. Ze boog licht door haar knieën, luisterde naar iets dat hij niet kon horen, en keek toen naar haar broer. Hij knikte langzaam, alsof hij hetzelfde had gehoord, en gebaarde dat ze moesten wachten.

Jochem stond doodstil, zijn adem laag, zijn hart trager dan hij dacht dat het kon.

En toen hoorde hij het.

Een echo.

Heel ver weg.

Maar duidelijk genoeg.

Een hond.

Niet blaffend.

Snuivend.

Zoekend.

Na een paar tellen klonk een stem, gedempt door steen maar fel en herkenbaar in zijn toonhoogte. Een Duits bevel, kort en scherp. Jochem voelde meteen de kou door zijn borst trekken. De soldaten waren niet alleen in het bos. Ze waren de hellingen afgestuurd. Ze

waren het gebied van de rotsen binnengegaan. Ze volgden elke aanwijzing, elk spoor, elke stilte.

Lise draaide zich naar Jochem en haar ogen hadden diezelfde vastberaden glans als eerder, maar deze keer zat er een probleem achter dat dieper ging dan angst. Ze wees naar voren, waar het pad zich opnieuw in de mist verloor.

“Verder,” fluisterde ze. “Maar niet te snel. Als we te veel geluid maken, horen ze het hier meteen.”

Ze gingen verder, stap voor stap, hun voeten zo zacht mogelijk op de rotsen geplaatst. De wanden van de kloof begonnen langzaam uit elkaar te wijken, maar niet op een manier die hen meer ruimte gaf. Het was een vals gevoel van vrijheid, want de grond zakte steiler omlaag en de stenen lagen losser. Bij elke beweging voelde Jochem dat het landschap hem uitdaagde om voorzichtig te blijven.

Ze bereikten een bocht in het pad. Toen ze erdoorheen kwamen, opende het landschap zich abrupt. Niet in een veld of een bos. Maar in een brede rotskom, diep tussen de hellingen, waar de mist als een dikke laag over het geheel hing. In het midden lag een smal plateau dat net groot genoeg was voor drie mensen om op te staan zonder het gevoel te hebben dat ze meteen zouden wegglijden. Daar stopte Lise.

“Hier,” fluisterde ze. “Rust even. Niet zitten. Gewoon rustig ademen.”

Jochem zette zijn handen op zijn knieën en keek naar de diepte die zich voor hem opende. Hij zag niets anders dan mist. Een grijze massa zonder vorm, zonder richting, zonder bodem. Het was alsof de wereld ophield zodra de lucht daar beneden begon.

Lise's broer ging naast hem staan en keek naar de andere kant van de kom, waar een smal pad omhoog liep. Jochem had het niet meteen gezien omdat de rotsen het half verborgen, maar nu hij erop lette, zag hij dat het pad omhoog kronkelde naar een hoger deel van de kloof.

“Dat is onze weg verder,” zei de jongen zacht. “Maar we moeten wachten tot ze op een andere plek zoeken.”

Hij keek naar beneden, naar de mistzee die onder hen hing, en sloot zijn handen tot vuisten.

“Ze zijn te dichtbij,” zei hij.

Jochem voelde hoe zijn hartslag weer sneller werd.

Niet door het pad.

Maar door wat hij niet kon zien.

De echo van een bevel klonk opnieuw, dichterbij dan eerder.

Gevolgd door nog een.

En nog een.

De hond blafte kort.

Daarna snuffelde hij.

Het geluid kwam door de rotsen heen als een schaduw.

Lise keek omhoog, naar het smalle pad dat hen verder het gebied in zou leiden.

“We moeten bewegen,” zei ze. “We kunnen hier niet blijven wachten. De kom houdt geluid vast.”

Haar broer knikte langzaam.

Zijn gezicht was strak.

Zijn ademhaling gecontroleerd.

“Goed,” zei hij. “Maar zodra we bij het volgende stuk zijn, wordt het gevaarlijker dan tot nu toe.”

Hij keek naar Jochem met een blik die weinig ruimte liet voor twijfel.

“Het pad daarboven is een richel. Geen steun. Geen ruimte voor fouten.”

Jochem knikte, ook al voelde hij zijn keel meteen nauwer worden.

Lise legde haar hand op zijn arm, net als eerder, maar dit keer voelde hij dat haar aanraking meer was dan begeleiding. Het was een belofte dat ze hem niet zou laten vallen, zelfs niet wanneer de wereld onder hen niets anders dan mist en diepte zou zijn.

“Je kunt dit,” fluisterde ze.

En toen liepen ze verder.

Uit de kom.

Naar het smalle pad omhoog.

Waar de mist nog dichter leek dan de lucht in de rotswand zelf.

17. de Richel Waar de Wereld Ophoudt

Het pad dat omhoog liep leek vanuit de kom nog begaanbaar, maar zodra Jochem er zijn eerste stappen op zette, veranderde de wereld opnieuw in iets dat niet gemaakt leek voor mensen. De richel die zich langs de rotswand omhoog slingerde was nauwelijks breder dan zijn voet en de mist die tegen de stenen drukte maakte alles gladder dan het hoorde te zijn. De lucht was kouder hier, scherper, alsof elk zuchtje wind langs zijn gezicht werd getrokken met de bedoeling hem uit zijn concentratie te halen.

Lise liep voor hem, haar bewegingen klein en nauwkeurig, alsof zij al wist hoe elke centimeter van de richel zich onder haar voeten gedroeg. Haar broer liep achter hen, niet om haar te volgen maar om Jochem te beschermen tegen alles dat van achteren zou komen. Jochem wist dat hij tussen hen in zat omdat dat de veiligste plaats was, maar toch voelde hij bij elke stap dat veiligheid iets was dat hier nauwelijks bestond.

Onder hen lag niets.

Geen grond.

Geen rivier.

Alleen een grijze nevel die zo diep leek dat hij niet kon bepalen of daar werkelijk een afgrond lag of slechts een leegte die zijn geest invulde met wat hij vreesde.

Het enige geluid dat hij hoorde was zijn eigen ademhaling, vermengd met de zachte verschuivingen van hun voeten over de rots. Zelfs de wind leek zich in te houden. Alsof de natuur zelf luisterde naar wat zij deden.

Na een paar minuten hield Lise stil en zette ze haar hand tegen de rotswand.

“Niet bewegen,” fluisterde ze, nauwelijks hoorbaar.

Jochem bevroor onmiddellijk, zijn vingers verkrampend tegen de rots. Hij begreep niet waarom, maar het antwoord kwam vanzelf, gedragen door de lucht die zich als een echo door de kloof wrong.

Een stem.

Laag.

Hard.

En dicht genoeg om geen vergissing te zijn.

Daarna nog een.

En nog een.

Ze zochten niet meer achter hen.

Ze waren hoger gekomen.

Op hetzelfde niveau.

Lise keek over haar schouder naar hem, haar ogen groot maar zonder paniek. Alleen scherp bewustzijn. De blik van iemand die wist dat een enkele misstap meer kon eindigen dan alleen een vlucht.

“We moeten omlaag,” fluisterde ze.

“Nu?” vroeg Jochem met een stem die hij nauwelijks herkende.

“Niet terug,” fluisterde ze. “Naar beneden. Onder de richel.”

Hij wilde vragen hoe dat mogelijk was, maar ze had zich al langs de rotswand laten zakken, haar handen glijdend over een smalle opening die hij eerst niet had gezien. Een soort elkbalk die net diep genoeg was om zich tegenaan te drukken. Als je je lichaam tegen de koude steen klampte, kon je je erachter verschuilen, onzichtbaar voor wie zich op de richel bevond.

Jochem volgde haar beweging, zijn vingers trillend terwijl hij de inkeping zocht. De steen was vochtig en glad, maar hij vond houvast. Hij drukte zijn borst tegen de wand, zijn benen zijdelings steunend op een smalle richel. Lise's broer kwam naast hem en trok zichzelf naar de opening alsof hij al wist precies hoeveel ruimte er nodig was.

Ze stonden stil.

Geen beweging.

Geen fluistering.

Alleen ademhaling die ze onder controle moesten houden.

Plotseling werd het geluid boven hen luider.
Laarzen.
Zwaar.
Hard.

Iemand liep over de richel waar zij net nog hadden gestaan.
Jochem voelde het door de rots gaan, als trillingen die door de wand
trokken.

Een zaklampstraal gleed over de steen.
Een witte cirkel die vlak boven hun hoofden flitste.
Nog één.
Nog één.

Als iemand twee stappen naar voren deed, zouden ze gezien worden.

Een hond blafte kort, alsof hij iets rook maar het niet begreep.
Een soldaat siste iets, een bevel.
De hond snuffelde opnieuw, zijn nagels tikten tegen de rots.

Jochem voelde zijn hart sneller slaan.
Te snel.
Veel te snel.

Hij duwde zichzelf dicht tegen de wand.
Hij voelde de koude steen door zijn kleren heen.
Elk geluid dat hij maakte zou zijn einde betekenen.

De hond stopte met snuffelen.
Hij blafte in één keer, kort en scherp, alsof hij het spoor weer had.

Een soldaat verscheen boven aan de richel, het silhouet zichtbaar door
een dunne strook licht tussen mistflarden. Hij keek naar beneden, zijn
zaklamp langzaam bewegend langs de rotswand. De bundel kwam
dichtbij de plek waar Jochem stond. Zo dichtbij dat hij het felle licht
tegen zijn wang voelde, zelfs zonder dat het hem raakte.

De soldaat zei iets onverstaanbaars.
De hond trok.
De riem schraapte over steen.
Een andere stem riep dat ze verder moesten zoeken.

Iemand gooide een steen naar beneden.

Hij viel langs Jochem omlaag.
Tegen het rotsoppervlak.
Met een geluid dat veel te luid klonk.

De hond begon opnieuw te grommen.
Lise kneep haar ogen dicht.
Haar broer spande zijn kaak aan.

De soldaten wachtten.
Langer dan goed voelde.
Langer dan Jochem dacht dat zijn lichaam kon blijven stilstaan.

Maar uiteindelijk verdwenen de voetstappen.
Eerst traag.
Daarna licht sneller.
De stemmen werden zachter.
De hond blafte nog één keer en werd toen weggeloodst.

De drie van hen bleven nog steeds stil staan, tot zelfs de echo van hun
achtervolgers verdwenen was.
Pas toen de kloof weer leeg voelde, fluisterde Lise heel zacht:

“Voorzichtig omhoog. We moeten verder voor ze terugkomen.”

Jochem voelde hoe zijn spieren protesteerden toen hij zichzelf weer op
de richel trok. Zijn handen trilden, niet van de kou, maar van het besef
hoe dicht hij bij het ontdekken was geweest.

Ze gingen verder, stap voor stap, hun voeten strak tegen de rotsen, hun lichamen begeleid door het enige wat hen nog door dit landschap kon leiden: hoop op een plek waar ze niet gezien zouden worden.

De richel werd smaller.

De mist dikker.

En het pad dat nergens veilig voelde, voerde hen dieper het onbekende in.

18. Tussen Water en Lucht

De richel leidde hen hoger dan Jochem had verwacht. Het pad kronkelde alsof het was gemaakt door water dat ooit langs de rotswanden had gestroomd, niet door mensen. De mist bleef dik om hen heen hangen, maar naarmate ze verder gingen, begon er beweging in te komen. Kleine openingen waarin het licht wat sterker werd, scheuren in de nevel waar de lucht zich doorheen wrong alsof het wilde aantonen dat er nog een wereld bestond buiten steen en angst.

Jochem voelde zijn benen zwaar worden. Niet van uitputting alleen, maar van de opeenstapeling van uren waarin hij geen moment echt had kunnen ademen. Het voelde alsof zijn lichaam zichzelf al die tijd slechts op vooruit had geduwd uit noodzaak, en dat het nu eindelijk begon te protesteren. Zijn handen waren gevoelloos van het klemmen aan de rotswand, zijn knieën deden pijn, en zijn borst brandde bij elke diepe ademhaling. Lise merkte het zonder dat hij iets zei. Ze schoof een half stapje dichterbij hem, niet als steun maar als teken dat zij er nog was, dat ze hem niet alleen zou laten zakken.

Haar broer keek om, zijn ogen strak maar niet gehaast. Hij had een manier van bewegen die deed denken aan iemand die gewend was aan gevaar maar niet aan paniek. Hij gebaarde dat ze verder moesten, maar zijn blik vertelde dat hij begreep hoe zwaar dit voor Jochem was. En toch gingen ze door, want staan blijven voelde als wachten op iets dat hen zou vinden.

Eindelijk, na een paar minuten die langer leken dan de uren ervoor, werd de mist dunner. De lucht werd lichter en de wereld om hen heen opende zich langzaam als een gordijn dat naar de zijkant werd getrokken. Ze bereikten een breder stuk rots, bijna vlak, waar de wind sterker was en de geur van de rivier opnieuw aanwezig werd. Maar deze keer rook die niet dreigend. Meer als frisse lucht die te lang had gewacht om ingeademd te worden.

Lise's broer knielde neer en keek omlaag. Hij bleef een paar tellen zo zitten en wees toen naar beneden, naar een plek waar het rotslandschap

ophield en overging in een open stuk grond. Jochem volgde zijn blik en zag een smalle strook land tussen twee heuvels die nauwelijks zichtbaar was vanuit de hoogte. Het leek op een verborgen dal, een plek die alleen gevonden werd door mensen die niet op zoek waren naar veiligheid maar naar vergetelheid.

“Daar gaan we heen,” zei hij. “Het is beschut. Niemand zoekt daar zonder reden.”

Lise knikte en sloeg haar arm voorzichtig door die van Jochem om hem te helpen bij het afdalen. Het was geen steile afdaling, maar de grond was los en glibberig. Ze namen kleine stappen, hun voeten zoekend naar stabiele plekken, hun lichamen voortdurend voorbereid op onverwachte bewegingen. Toch ging het beter dan het klimmen. De lucht voelde ruimer en de wereld minder beklemmend. Het was alsof het landschap hen eindelijk een beetje tegemoetkwam.

Naarmate ze dichterbij de bodem van het dal kwamen, hoorden ze het zachte geluid van water dat kabbelde tussen stenen. Niet de rivier dit keer, maar een kleine stroom die tussen de heuvels door liep. Het geluid had een rust die Jochem bijna niet kon verwerken. Zijn lichaam wilde reageren op spanning, maar het water leek die spanning langzaam uit hem te trekken.

Toen ze eindelijk beneden stonden, bleef niemand meteen praten. Ze stonden alle drie in stilte, luisterend naar het water, de wind en de ademhaling die eindelijk niet meer gedempt hoefde te worden. Lise liet haar hand van zijn arm glijden en keek omhoog, alsof zij voor het eerst sinds uren kon erkennen hoe ver ze waren gekomen.

“We stoppen hier,” zei haar broer. “Niet lang. Maar lang genoeg.”

Ze gingen zitten op de natte aarde, vlakbij de stroom. Het water gleed langs hun vingers toen ze het aanraakten. Het was koud, maar niet vijandig. Jochem merkte hoe zijn schouders zakten, hoe zijn rug minder gespannen werd, hoe zijn handen voor het eerst sinds lange tijd niet meer trilden. Hij keek naar Lise. Zij sloot haar ogen, haar hoofd licht

achterover, alsof ze de lucht liet bepalen dat ze mocht rusten. Haar broer zat iets verderop, met zijn rug tegen een rots, zijn blik naar het pad dat ze waren afgekomen. Hij was alert, maar niet gespannen. Een rust die alleen kwam wanneer iemand wist dat hij, voor een korte tijd, niet hoefde te vechten.

Jochem liet zijn handen in zijn schoot rusten en keek naar het water. Hij zag geen reflectie, want de schaduw van de rotsen maakte het oppervlak donker, maar het geluid ervan bracht een kalm ritme dat hem langzaam naar een plek leidde waar hij nog niet was geweest sinds alles was begonnen.

Hij voelde niet langer de paniek van het rennen.
Niet de ademnood van het verbergen.
Niet de angst die hem urenlang had vastgehouden.

Alleen het besef dat hij nog leefde.
Dat hij niet alleen was.
Dat de wereld om hem heen nog bestond, zelfs als die anders was dan de wereld van gisteren.

Lise opende haar ogen en keek hem aan.
“Je bent ver gekomen,” zei ze zacht.
Hij slikte en voelde hoe zijn ogen begonnen te prikken.
Niet van verdriet.
Maar van een rust die zijn lichaam niet meer kende.

Lise's broer stond langzaam op en keek naar de lucht. De mist was bijna weggetrokken. De bomen bovenaan de heuvel werden zichtbaar. En voor het eerst leek de wereld niet te veranderen door wat er achter hen lag, maar door wat er voor hen lag.

“We blijven hier tot de zon zakt,” zei hij. “Dan gaan we verder. Maar voor nu is dit genoeg.”

Jochem knikte.
Niet uit noodzaak.
Maar uit dankbaarheid.

Hij keek opnieuw naar het water en voelde dat dit het eerste moment was waarop de wereld hem niet in zijn nek blies of aan zijn jas trok.
Het water ruiste.
De lucht bewoog zacht.

En in dat kleine, verborgen dal voelde Jochem voor het eerst dat hij niet langer alleen aan het vluchten was, maar langzaam, heel langzaam, op weg was naar een plek waar hij weer mocht ademen.

Epiloog

De zon hing laag boven de heuvels toen ze verder trokken, en het dal dat hen urenlang had beschermd werd kleiner achter hen, alsof het langzaam werd opgeslokt door het landschap dat hen opnieuw in beweging wilde brengen. De lucht kreeg warmere kleuren en de eerste vogels lieten zich weer horen, alsof de wereld eindelijk durfde te erkennen dat er, ondanks alles wat er was gebeurd, momenten bestonden die niet werden ingevuld door angst of achtervolging.

Jochem liep tussen Lise en haar broer in, niet meer met dezelfde loodzware spanning als eerder, maar met een voorzichtig vertrouwen dat aanvoelde als iets broos maar waardevol. Zijn stappen waren nog steeds moeizaam door alles wat zijn lichaam had moeten doorstaan, maar er zat een ritme in dat hij niet eerder had gevoeld. Een ritme dat hoorde bij iemand die niet meer behoefde te rennen voor zijn leven, maar die een weg zocht die verder ging dan overleven alleen.

Ze bereikten een hoger punt in het landschap waar de wind vrijer over de velden trok en waar de horizon breed was als een ademtocht die eindelijk volledig genomen mocht worden. Ze bleven staan, alsof de wereld hen had opgelegd dat dit het juiste moment was om even niet verder te gaan. Lise keek naar de zon die langzaam naar de rand van de heuvels zakte en haar gezicht kreeg een zachtheid die Jochem nog niet eerder had gezien, alsof zij deel werd van het licht dat hen omhulde.

Haar broer haalde langzaam adem, liet zijn schouders zakken en keek naar het dal waar zij vandaan waren gekomen. Zijn ogen hadden nog steeds dezelfde waakzame scherpste, maar onder die laag lag iets anders. Een erkenning dat sommige achtervolgingen eindigen omdat de wereld te groot is voor mensen die alleen naar geweld luisteren. Hij zei niets, want sommige woorden verliezen hun betekenis wanneer de lucht genoeg vertelt.

Jochem voelde de wind over zijn gezicht gaan en sloot even zijn ogen. Voor het eerst voelde hij geen lucht die hem aanzette tot bewegen. Hij voelde lucht die hem toeliet te blijven staan. Hij dacht aan de boerderij.

Aan het land. Aan de dieren. Aan de stilte van de ochtenden die altijd hetzelfde waren geweest. En hij dacht aan de ene seconde die alles had veranderd. De kreet. De schok. Het ongeluk dat geen ongeluk mocht zijn. De ketting van gebeurtenissen die hem uit zijn wereld had getrokken en in een wereld had gezet waarin hij moest vluchten, moest verbergen, moest overleven.

Maar nu, op deze plek waar niemand leek te zoeken, voelde het alsof die ketting eindelijk zwakker werd.

Lise keek naar hem met een blik die hem verraste.

“Je hoeft niet terug te gaan,” zei ze zacht. “Je hoeft niet te worden wie je was. Je mag worden wie je nu bent.”

Hij voelde zijn keel dichttrekken, niet van angst, maar van een emotie die hij niet meteen kon plaatsen. Dankbaarheid. Vermoeidheid.

Opluchting. Alles tegelijk. Hij schudde langzaam zijn hoofd, niet uit ontkenning, maar om de woorden te laten zakken in een plek die nog niet gewend was aan hoop.

Haar broer keek naar het westen, waar de lucht oranje werd en waar een nieuwe nacht zich voorbereidde.

“Dit land is groot genoeg,” zei hij. “En er zijn meer plekken zoals deze. Voor mensen die verder moeten zonder gezien te worden.”

Jochem liet zijn blik over het landschap glijden en voelde dat de woorden waar waren. De wereld was niet kleiner geworden door zijn vlucht. De wereld was groter geworden omdat hij erin had moeten verdwalen.

“Ze zoeken nog steeds,” zei hij zacht, meer tegen zichzelf dan tegen hen.

“Misschien,” zei Lise, “maar niet hier. Niet nu.”

En dat was genoeg.
Meer dan genoeg.

Ze bleven nog even staan, de drie van hen, terwijl de lucht donkerder werd en de eerste sterren zichtbaar werden tussen de takken. De wind ging liggen. Het water in de verte ruiste zacht. En in die stilte ontstond een moment dat niets van hen vroeg. Geen beslissing. Geen beweging. Alleen aanwezigheid.

Toen begon het land opnieuw te ademen.
Rustig.
Gelijkmatig.
In hetzelfde ritme als hun stappen die straks verder zouden gaan.

Jochem haalde diep adem.
En voor het eerst voelde hij dat hij niet langer iemand was die alleen maar vluchtte.
Hij was iemand die verder ging.
Niet omdat hij moest.
Maar omdat hij mocht.

© Copyright 2022 door Ryde Productions – Alle rechten voorbehouden.

Het is niet toegestaan om enig deel van dit document te reproduceren, te dupliceren of door te geven, noch in elektronische vorm, noch in gedrukte vorm. Het opnemen van deze publicatie is streng verboden.

Waarom Ik

Wanneer de negentienjarige Jochem, een sterke boerenjongen uit het oosten van het land, na een onverwachte gebeurtenis op het verkeerde moment op de verkeerde plaats terecht komt, verandert zijn leven in één seconde voorgoed. Wat begint als een gewone rit langs de velden wordt een nachtmerrie wanneer zijn kar een hoge Duitse officier raakt en dodelijk verwondt. Het was een ongeluk, een schrikreactie van het paard, een moment dat niemand had kunnen voorzien, maar de bezetter gelooft niet in ongeluk. De bezetter zoekt schuld. En de bezetter vindt altijd iemand om te laten boeten.

Vanaf dat moment wordt Jochem een doelwit. De Duitse soldaten zetten een achtervolging in die hem dwingt om zijn land, zijn familie en zijn hele bestaan achter te laten. Hij vlucht door bossen, door modder, door mist, langs rotsen en rivieren, telkens met het gevoel dat elke ademhaling zijn laatste kan zijn. Onderweg ontmoet hij onverwachte bondgenoten, mensen die leven in de schaduw van de oorlog, mensen die weten hoe je moet verdwijnen wanneer de wereld te gevaarlijk wordt om zichtbaar te zijn. Terwijl de jacht steeds dichterbij komt, ontdekt Jochem dat zijn overleving niet alleen afhangt van zijn kracht, maar ook van zijn vermogen om te vertrouwen op mensen die hij pas net kent.

Waarom ik is een rauwe, intens geschreven oorlogsroman over schuld die geen schuld is, over angst die geen einde kent, en over moed die ontstaat op plekken waar niemand hem zoekt. Het verhaal volgt Jochem in één lange beweging door het duister, alsof de lezer naast hem rent, ademt en vecht, elke stap dieper de oorlog in en elke keuze verder van de wereld die hij ooit kende.